

ПОБЈЕДА

m:tel

VODIČ KROZ FILM, TV I MUZIKU

OBZERVATORIJ

ČETVRTAK, 27. AVGUST 2026. | BR. 536.

ZELENO SVJETLO U MRAKU AMERIKE

Nova Lindelofova HBO serija „Lanterns“ donosi neočekivano dobar balans društveno angažovanog krimi-trilera i superherojske zabave

STR. 4, 5, 6. i 7.

m:tel

5G

eSIM
DIRECT
Android Apple

TURIST PREPAID PAKET

1 TB
+
MOVIE TV

20 € | 30 DANA

500 GB

15 € | 15 DANA

+ GB U ZONI ZAPADNOG BALKANA

Plamen Aleksandrije

Početak školske godine mene nikada nije posebno uzbuđivao kao tema - iako jeste trema, jer vazda mi se stomak sveže kad vidim da je 1. septembar. To je vjerovatno zbog toga što od kad znam za sebe prezirem školski sistem i obrazovanje kojem sam bila izložena; s toga me i sada, međutim, više zanima čemu mi zapravo učimo decu.

Već dugo, od početka karijerizma i tranzicije, živimo trend u kojem smo svi genijalni, talentovani i izvrsni u svemu. Sada tome možemo dodati i podvojeni život: virtuelni i realni, između kojih se granice sve više brišu, pa više ne znamo šta je stvarno. A pitanje je da li je odgovor na to pitanje uopšte važan - jer očigledno je stvarno sve što mislimo. Više ne važi „mislim, dakle postojim“, nego „što mislim, to postoji“, naročito kada je riječ o kolektivnoj paranoji i dušmanima.

Druga podjela života i stvarnosti jeste ona između savršenog i nesavršenog. Tako na ekranima sve češće bivaju savršeni, stvarni i istiniti, dok su u stvarnom životu ljudi nesavršeni, pa sve teže podnose grešku, kritiku i činjenicu da nijesu najbolji. Što je najtužnije, uopšte ne podnosimo istinu, što kod dece stvara ogromne psihičke barijere, anksioznost, ranu depresiju, anoreksiju i druge poremećaje... a da roditelj savršenog deteta ili nezainteresovani nastavnik to često i ne prepozna dok ne bude kasno.

Društvene mreže u tome ne nude isključivo sliku savršenog života već cijeli sistem u kojem se takav život prodaje kao nešto stvarno, dostupno i poželjno. Nesavršenost stvarnosti ostaje nevidljiva konzumentu, dok čovjek pokušava da živi prema slici koja je zapravo fantazija, nedostupna čak i onima koji je proizvode i prodaju. Tako kapitalizam ne mora da nam zabrani da vidimo stvarnost; već da nas neprestano uvjerava kako bi ona mogla izgledati kada bismo samo kupili još nešto, promijenili sebe ili se dovoljno približili tuđoj savršenoj slici. Na taj način se psihološki prebacuje odgovornost sa neodgovornih loših politika, odluka, korupcije na pojedinca, u tako formiranom društvu ni škola ne zaostaje: i ona sve više proizvodi sliku uspjeha u kojoj nema mjesta za grešku, sporost, neznanje ni stvarni proces učenja.

Onda se čudimo što dijete teško podnosi sasvim običnu činjenicu da nešto ne zna, ne umije ili ne može. Kritika rada nije isto što i kritika čovjeka. Za sve to je potreb-

Piše:
Tijana
TODOROVIĆ

Upravo nam vrijeme sve više nedostaje: da se pogriješi, da se nešto ne zna, da se pročita do kraja, da se promijeni mišljenje, pa i da nam bude dosadno

no vrijeme, a upravo je vrijeme ono što smo iz obrazovanja počeli da izbacujemo. Pismenost odavno nije pitanje poznanje li neko slova. Na PISA testiranju 2022. svega 47 odsto petnaestogodišnjaka u Crnoj Gori dostiglo je makar osnovni nivo čitalačke pismenosti, a samo jedan odsto one nivoe na kojima se razumiju dugi i složeni tekstovi, apstraktne ideje i pravi razlika između činjenice i mišljenja kada ona nije nacrtana flomasterom.

Jer savremenom kapitalističkom poretku čovjek koji uopšte ne zna da čita čak nije mnogo koristan. Treba mu elementarno pismen čovjek, onaj koji zna slova i može da potpiše papir, ali ne mora da razumije šta je potpisao. Ne treba mu znanje, a još manje nauka.

Ne postoji, naravno, neka tajna kapitalistička uredba kojom se iz škole izbacuje kritičko mišljenje. Dovoljno je da decenijama kao najvažnije nagrađujete ono što se lako može izmjeriti, rangirati i pretvoriti u rezultat, pa će se sistem sam prilagoditi. A paradoks je što sada čak i OECD, organizacija koju teško možemo optužiti za revolucionarni romantizam, kreativnost i kritičko mišljenje stavlja među ključne kompetencije, uz napomenu da im je potreban prostor i vrijeme da se razviju. U SAD se trenutno događa i mnogo direktnija verzija ovoga, knjige se fizički uklanjaju iz školskih biblioteka, često pod

obrazloženjem zaštite dece, roditeljskih prava ili neprikladnog sadržaja. Nestaju djelovi istorije, iskustva ljudi koji nijesu dio većine, „neugodne“ teme, dakle upravo ono što bi moglo da poremeti lijepo zaokruženu sliku svijeta. To je ona stara, poznata metoda paljenja znanja, samo ovog puta ne vidiš plamen Aleksandrije. Imajući sve u vidu, živimo u instant društvu senzacija u kojem sve mora da bude brzo, dostupno i dovoljno uzbuđljivo da zadrži pažnju. Ne nestaju samo knjige i vrijeme nego iz stvarnosti nestaje dosada. A upravo je stanje dosade, stanje misli, kreacije, igre. Da bi dijete samo smislilo šta će, mora mu se makar povremeno dogoditi da nema šta. Mi mu tu neprijatnost vrlo uspješno sprečavamo.

Naš obrazovni sistem jeste bio loš na svoj stari jugoslovensko-ruski način, bio je besmislen, zatrpavao je decu količinom podataka, tražio reprodukciju, učio mnogo toga bez pitanja čemu to služi. Ali, mi ga nijesmo modernizovali tako što smo nepotrebne informacije zamijenili razumijevanjem, povezivanjem i istraživanjem. U jednom dobrom dijelu smo ga samo skratili (faktor vrijeme i faktor dosada).

U međuvremenu smo vrlo uspješni na papiru. U školskoj 2024/25. godini 46,29 odsto učenika državnih osnovnih škola od trećeg do devetog razreda završilo je godinu sa odličnim uspjehom. A na posljednjem PISA testiranju 53 odsto petnaestogodišnjaka nije dostiglo ni osnovni nivo čitalačke pismenosti. Reklo bi se da se između ove dvije statistike nalazi i cijela priča.

Možda деца nijesu postala nesposobna da podnesu istinu. Možda smo mi prestali da im je govorimo jer sami ne umijemo da se nosimo s vremenom, prilikama i dosadom. Naučne činjenice, međutim, ne nastaju glasanjem, kao što ni kolektiv nije samo slučajan zbir pojedinaca. Svaki kolektiv, da prostite, od vrtića do stada, ima svoja pravila, bezbjednost i imunološku sliku. Ako želiš da budeš njegov dio, nešto duguješ i drugima, ne samo sebi.

I vjerovatno će se neko naljutiti na ovu rečenicu, ali mislim da nam upravo to vrijeme sve više nedostaje: da se pogriješi, da se nešto ne zna, da se pročita do kraja, da se promijeni mišljenje, pa i da nam bude dosadno. Ne mora iz dosade nastati ništa posebno, ali ako je stalno uklanjamo kao da je riječ o nekom kvaru, teško da će iz nje ikada moći nastati bilo šta.

LANTERNS

NOVA LINDELOFOVA HBO SERIJA DONOSI NEOČEKIVANO DOBAR BA

Piše:
Stojan STAMENIĆ

Biste li se uplašili? Amerikanci to zovu „overview effect“ i prvi ga je, prije više od šest decenija, **Juri Gagarin** mogao iskusiti. Prvi pogled na planetu, i u tom okviru sav živi znani nam svijet... u beskrajnojkosmičkoj tmini. Da li bi vas bilo strah?

Ron Geran proveo je 178 dana u kosmosu; astronaut sa stažom od 71 miliona milja i 2.842 orbite u kosmičkom odijelu... I ovako je to za njega izgledalo, prvi put: „Vidio sam bljeskove munja u olujama, bliceve poput onih kada bi snimali paparaci. I zavjese od polarne svjetlosti kako plešu, toliko blizu da je djelovalo kao da mou da pružimu ruku i doirnem ih. Pogodila me otrežnjujuća spoznaja da atmosfera, sloj tanak poput papira, održava u životu sve što živi“.

PITANJE U MJEHURU

„I sve što živi bilo je tu“, govorio je Geran. „Vidio sam prelivajuću, blistavu biosferu koja vrvi životom... A ekonomiju, nju tu nijesam vidio. Svijet u potpunom vlasništvu globalne ekonomije? Gledano iz svemira očigledno je, da živimo u laži“. A glumac Vili-
jam Šatner, sretnik koji je imao sreću da u svemiru boravi: „Vio je to jedan od najsnažnijih osjećaja tuge koje sam ikada doživio. Kontrast između surove hladnoće svemira i topline Zemlje koja nas njeguje, ispunio me ogromnom tugom. Svakog dana suočavamo se sa spoznajom, da dom uništavamo...“. I biste li se uplašili?

„Jesi li se uplašio?“ Nema jednostavnije priče o nastanku jednog superheroja, nego što je Grin Lantern. Hal Džordan je Zeleni fenjer postao - s neba, pa u rebra. Bukvalno! Bez pripreme, bez obuke i plana. Pilot, sin u letu stradalog probnog pilota, tip koji je u kokpit uletio uprkos traumi i roditeljskoj rani... Ili - baš zbog nje. I onda se jednog dana samo našao u nekakvom zelenom mjeheuru... Trenutak kad naprečac shvatiš da u ovom svemiru nijesmo sami. Kaže, tada je čuo samo pitanje, u svakoj porijetela. „Jesi li se uplašio?“. I kada je odgovorio prosto i banalno i jednostavno - „Ne“ - već je bio

Warner Bros Discovery/HBO Max

ZELENO SVJETLO U

Hal Džordan (Kaji Čendler) i Džon Stjuart (Aron Pjer) čine savršen tandem karakternom različitih mentora i učenika

PLANS DRUŠTVENO ANGAŽOVANOG KRIMI-TRILERA I SUPERHEROJSKE ZABAVE

MRAKU AMERIKE

Sve superherojsko ovdje je mnogo manje zanimljivo i bitno od priče čovjeka koji mora da odluči šta će da uradi sa moćima koje je dobio. I zato „Lanterns“ funkcioniše za komad bolje od očekivanog

odabran. Dostojan nekakvog čudesnog vanzemaljskog zelenog prstena, pomoću kog može biti jedini i izabrani galaktički čuvar Zemlje. Do smrti, naravno. I eto mu ga, Grin Lantern.

Tu vam je negdje jasno, da je „Lanterns“, HBO ekskluziva zrelog ljeta iz svijeta DC stripova - serija o tome, šta znači nositi breme odgovornosti o jednoj planeti. I još više - šta znači biti dostojan za to. Potpisuje je, u timu tri autora - niko drugi nego **Dejmon Lindelof**. Dakle, televizijski genije koji je spakovao i nezaboravnu (i nikad prežaljenu!) „Lost“, i genijalštinu po kojoj se poznaje druga decenija ovog vijeka „Leftovers“... Ali i „Watchmen“, seriju koja je bila sasvim atipičan, smio nastavak priče legendarne grafičke novele **Alana Mura** i **Dejva Gibonsa**. Gdje su neki superheroji sjajno iskorišteni, da ispričaju nešto važno i mnogo angažovano o Afroamerikancima, u Americi prije i Americi sada.

Dakle, ako postoji tip koji je prepoznat da od serije sa superherojima umije da napravi i umjetnost i nešto politički i društveno angažovano - to je Lindelof. Jasno vam je, kolika su očekivanja bila pred „Lanterns“. I odmah znate da će biti nešto sasvim atipično. Zato, hajde da na čas zaboravite, kako zamišljate neku prosječnu superherojsku seriju ili film!

Ovo je, ipak, drugačija zvjerka. Ima nešto gotovo komično u tome, da je serija o Lanternima, superherojima čija je supermoć praktično neograničena moć mašte - nastala iz autorske odluke da bude što prizemnija. Pa umjesto svemirskih bitaka, planeta koje eksplodiraju i digitalnih armija zelenih čudovišta, „Lanterns“ počinje kao... Pa, „True Detective“!

Ili, recimo, „Supernatural“, samo što umjesto demona i vampira i svega natprirodnog imamo - vanzemaljce.

TAJNA U NEBRASKI

Dakle, to je priča o dvojici policajaca, nekim leševima u malom američkom gradu... Uz jedno neprijatno pitanje: šta se dešava kada čovjek dobije ogromnu moć, a pritom ostane zarobljen u svim onim sitnim, ljudskim slabostima, od kojih se nikako

ne može napraviti superheroj? A koliko ih, takvih, znate na svim lokalnim i globalnim mjestima odlučivanja?

Odgovor koji nude uz Lindelofa nude koautori **Kris Mandi** i **Tom King** je, pa, prilično dobar: sve superherojsko je mnogo manje zanimljivo, od priče čovjeka koji mora da odluči šta će uraditi sa moćima koje je dobio. I zato „Lanterns“ funkcioniše za komad bolje od očekivanog. Zato je prva serija koja konačno hvata ono što **Džejms Gan**, slavni režiser a sada šef DC Studios - pokušava da uradi sa svim tim superherojskim pričama!

Premijera je bila 16. avgusta na HBO i HBO Max, a u središtu su naravno Hal Džordan, legendar-

ni Grin Lantern (u samo nekim prevodima stripova u regionu „Zeleni fenjer“) kojeg glumi **Kajl Čendler** - i Džon Stjuart, njegov regrut, učenik, potencijalni nasljednik, a tumači ga **Aron Pjer**. I njih dvojica si sve, samo ne klasični superjunački tandem. Preciznije, oni su dvojica međugalaktičkih policajaca, koji bi se vjerovatno vrlo brzo posvađali i da im posao nije da istražuju potencijalno vanzemaljsku zavjeru u američkoj provinciji.

I tu dolazimo do prvog dobrog udarca serije. Jer „Lanterns“ uopšte ne pokušava da vas impresionira činjenicom da njeni junaci mogu da lete, pucaju svjetlosnim konstrukcijama i putuju kroz kosmos. To znamo, ma to piše na svakoj superherojskoj kutiji. Umjesto toga, seriju mnogo više zanima šta se događa kada jednog izrazito običnog čovjeka ubacite u izrazito neobičan mali svijet... A taj svijet, barem u početku, izgleda gotovo zastrašujuće poznato.

Dakle, misterija počinje u Nebraska, u „američkom srcu“ zemlje koje smo toliko puta vidjeli u filmovima i serijama da ga gotovo prepoznamo kao vlastito dvorište. Znae to, brisani drum u preriji, benzinske pumpe, valovita polja, užegli barovi, kuće koje izgledaju kao da u njima već makar pet generacija neko nešto masno krije.

SAVRŠENO LIJEP

Džon Stjuart je tu bivši marinac i novi pripadnik „Green Lantern Corps“. Savršeno lijep, sposo-

Garet Dilahant odličan u roli „gospodara života“ u malom gradu

Hal je superheroj u maniru olinjalog ciničnog kaubojca

ban, tih, sa savršenom traumom odrastanja pod lupom oca-vojnika. A Hal Džordan je veteran, čovjek koji je već dugo u superherojskom poslu... I koji je došao do one faze profesionalnog života u kojoj se iskustvo polako pretvara u cinizam. Njihov odnos je istovremeno mentorski, partnerski - i dijele savršenu hemiju u svemu tome. Hal u svom poslu i životu zna pravila, ali ih ne poštuje uvijek. A Džon ih poštuje možda i previše, ali još nije siguran kome bi trebalo vjerovati. To je, naravno, odličan recept za *buddy-cop* seriju. Samo što su ovdje policajci, je li, superjunaci sa vanzemaljskim znamenjima. I samo što se, naravno, iza svega toga nalazi nešto što je mnogo zanimljivije od još jednog superherojske misterije. Već pogađate: moderna Amerika.

Ne, naravno, bilo koja Amerika sa razglednice. Ni Amerika superheroja, predsjednika, Pentagona i milijardera. Nego ona koja se prostire između velikih gradova, koja živi u malim zajednicama, u kojima se ljudi međusobno poznaju i gdje glasine putuju brže od činjenica. „A osjećaj pripadnosti ponekad veoma lako postaje osjećaj vlasništva nad tuđim životima. O, kako je to Lindelof samo fino uhvatio! Evo ga još jedno poređenje: „Lanterns“, nešto kao Šeridanov „Yellowstone“ sa superherojima? Kvota je 1.15 da će bilo koji televizijski sladak isto to pomisliti, već do kraja premijerne epizode!

I tom smislu, „Lanterns“ koristi superherojski žanr - gotovo kao trojanski konj (da se od špande uhvatimo i najviše jahanog konja u pop-kulture ovog ljeta). Otrpili - uđeš zbog Grin Lanterna, a unutra te sačeka i podvali ti se kompleksna američka društvena drama. A tu nam je već mnogo bitan taj Džon Stjuart, tamnoputi regrut i učenik starog i olinjarog Grin Lanterna.

Aron Pjer, moderni mega-giga seks simbol filma i televizije, igra junaka koji bi vrlo lako mogao postati još jedan primjerak onog savremenog televizijskog arhetipa: njegov Džon je mladi, sposobni, moralni muškarac koji dolazi u sredinu u kojoj mora da dokazuje da pripada. Ali „Lanterns“ nikako ne koristi njegovu rasu kao dekoraciju, niti je Džon tek nekakav novi „crni Grin Lan-

Keli Makdonald glumi policajku u tipičnom „Fargo“ maniru

tern“. Jer vidite, to što je on tamnoput u svijetu u kom gazduju bjelci stalno je prisutno, čak i onda kada se o njoj ne govori direktno.

MJERA OPREZA

A Lindelof se time igra na sličan način kao što je koristio lik Dr Menhetna u „Watchmen“: on je karakterno, moralno, fizički superiorniji i sposobniji od svih tih, oko njega, privilegovanih. Konkretno i najviše - od pretpostavljenog Hal Džordana. Da se 100 puta zapitate u fazonu - „Pa jbt, kako je ovog lika zapao taj đao-lji prsten, a ovog drugog ne...?“. I ne, daleko od toga da je ovo nova jeftina televizijska žvaka o privilegovanim bijelcima. Lindelof je mnogo pametnija autorska zvjerka od toga.

Džon je, dakle, čovjek koji dolazi u pretežno bijelu, ruralnu sredinu, i koji istovremeno mora da bude dovoljno dobar da bi ga prihvatili - i dovoljno oprezan da ne zaboravi da ga neće svi prihvatiti. A onda tu postoji i jedna mala, ali veoma važna ironija o koju ćete stalno i iznova da se saplicete: on nije običan autsajder. On je budući Grin Lantern. Dakle, on bukvalno pripada među najmoćnija bića u svemiru - a opet mora da pronađe način da pripada nečemu tako banalnom, kao što je lokalna zajednica. Jer šta mu sve to što realno jeste - vrijedi u Nebrasci!

U tome „Lanterns“ postaje mnogo zanimljiviji od većine superherojske televizije. Jer, opet, serija ne postavlja pitanje samo ko ima moć, već i ko ima pravo da je koristi, kome se vjeruje i ko odlučuje šta je legitimna upotreba sile. A to su, znate to već, vrlo stare američke teme. Samo što ovdje dolaze upakovane u nekakvo zeleno, vanzemaljsko svjetlo. U tom smislu, poređenje sa „True Detective“ nije sasvim promašeno, ali je istovremeno i pomalo lijeno.

I ta, tu su ruralna Amerika, istraga, mračna atmosfera, dvojica partnera koji se ne podnose baš najbolje (a opet dijele briljantnu hemiju)... Pa tajne zajednice i osjećaj da se iza jednog naizgled izolovanog zločina nalazi mnogo veća priča. Ali, šta god čitali o tome po mrežama i portalima - „Lanterns“ ipak nije „True Detective“ sa superherojima. Stvarno, mnogo je bliži nekoj vrsti HBO vestern-noara u kojem se kosmički mit sudara sa vrlo konkretnim problemima američkog društva. I upravo tu se vidi koliko je pametno što je serija izabrala ovakvu, „zemaljsku“ priču.

VIŠE OD METAFORE

Jer, da je „Lanterns“, kao u stripu, odmah „otišla“ u svemir, među desetina planeta, vanzemaljske civilizacije i CGI pejzaže, bilo bi mnogo teže da Džonovo iskustvo dobije bilo kakvu društvenu težinu. A u ovoj Lindelefovoj

Nebrasci, vjerujte, sve postaje opipljivo. Kada se na pola premijere pojavi pitanje autoriteta - ono nimalo nije apstraktno. Kada se pojavi pitanje rase (stalno je pred nosom) - nije galaktičko, onako kako su u raznim „marvelovštinama“ probali. Kada se pojavi pitanje klasne pripadnosti - definitivno ono nije metafora. I najbitnije: kada se pojavi pitanje ko smije da nosi prsten koji daje gotovo neograničenu moć... Pa, odjednom je jasno, ne treba to niko da vam objašnjava: da gledamo i priču i o policiji, o vojsci, o institucijama, o globalnim kaubojima i policajcima, o tome ko nam sve poteže rakete i dronove. O povjerenju i društvenim privilegijama. Sve na malom terenu grada bogu iza tregera.

Tako vam je to kod Lindelofa: ako postoji taj jedan tip, televizijski autor, koji superheroje, ili saj-faj ili fantastične svjetove ne koristi da bi od stvarnosti pobjegao - nego da bi o njoj jasno i glasno govorio šta misli - to je taj. Pa i kad neke stvari pretjerano otvoreno publici suflira i „žvače“ - tako što, recimo, jedan važan „sloj“ radnje u vremenskim skokovima smjesti u 2016. godinu. Dakle, u godinu kad je Amerikom prvi put zavladao Donald Tramp.

I u njegovoj karijeri stvarno ništa nije onako, kako se na privogled čini. Sjećate se: „Lost“ je počeo kao misteriozna avantura o preživjelima avionske nesreće,

a završio kao priča o vjeri, krivici, zajednici i potrebi čovjeka da pronade smisao. „The Leftovers“ (kuku, to valja opet da se gleda!) je uzeo jednu od najstrašnijih premisa za zamisliti - nestanak ogromnog broja ljudi bez ikakvog objašnjenja... I gotovo potpuno odbio da se bavi odgovorom na pitanje „šta se dogodilo“. Jer mnogo više ga je zanimalo šta se dešava sa ljudima koji moraju da nastave da žive bez odgovora. A onda, naravno, „Watchmen“. Tu je brat uradio nešto još radikalnije: uzeo je jedan od najvažnijih stripova („svih vremena“) i pretvorio ga u priču o rasizmu, o istorijskom nasilju, kolektivnom pamćenju i tome kako društvo proizvodi sopstvene heroje i sopstvene monstume. Ma, bukvalno su desetina miliona ljudi širom svijeta na pretraživaču pitali - da li se jedan masakr u Oklahomi stvarno desio - zbog njegove superherojske serije!

STARI KAUBOJ

Tu vam je jasno: „Lanterns“ nije samo Dejmonov novi izlet u superherojski žanr. To je sasvim logičan nastavak njegovog autorskog puta. Jer ponovo imamo svijet u kom su pravila stvarnosti malo čudnija nego što bismo oče-

kivali - a sve sa prokletu poznatim ukusom stvarnosti. Ponovo imamo misteriju koja služi kao ulaz u priču o stvarnim ljudima. I ponovo imamo junake koji ne mogu jednostavno da „pobijede negativca“ i time riješe problem. Ma, ponovo imamo bajlu, tog Lindelofa, koji sa HBO platforme govori: „Baš me briga ko je ubica. Ajde mi da vidimo, zašto ste svi ovakvi!“.

Aksios, dostojan, šta mislite? Kad se već u Grin Lantern priči sve vrti oko dostojnih i ne-dostojnih? Nego, da vidimo ostatak tima. Kris Mandi je tip koji mnogo dobro poznaje jezik krimi-televizije, što nimalo nije slučajno jer je radio i na „True Detective“ (ha, eto ga!). U „Lanterns“, taj senzibilitet koristi da uspori superherojski narativ i pusti likove da „dišu“. A Tom King, jedan od najpoznatijih savremenih strip scenarista, donosi razumijevanje samog Grin Lantern mita. Rezultat je onako neobičan, ali uglavnom uspješan kompromis: serija dovoljno ozbiljno shvata izvorni materijal da ga ne pretvara u generički krimić, ali ga dovoljno hrabro mijenja da ne izgleda kao fan service. I to je jasno nakon ove emitovane dvije epizode.

Ali, pustite vi to: najveći razlog zbog kojeg sve to funkcioniše ipak su glavni glumci. Kaji Čenderler je idealan Hal Džordan upravo zato hvata tu savršenu lakoću lika koji nikad i nikako ne pokušava da bude „superherojski“. Pa Hal djeluje kao čovjek koji je predugo bio najbolji u svom poslu - i sada je počeo da uživa u tome da svima drugima objašnjava koliko su daleko od toga. Ima u njemu nešto od starog kauboja, pa nešto od policajca koji je previše puta vidio istu priču... I nešto od čovjeka koji zna da mu se vrijeme polako ističe. Dovoljno harizmatičan da može biti iritantan - ali, i ispod tog karakternog gorkog sloja, lako hvatate umor.

A Aron Pjer je već otkrio, u onoj mjeri u kojoj je njegov Džon disciplinovan, inteligentan i izrazito oprezan. Iza te samokontrole je mladost koja tek treba da nauči šta znači imati moć i šta znači vjerovati nekome ko je već napravio mnogo grešaka. Njihova hemija je, ozbiljno, najbolja stvar u seriji - a „Lanterns“ je najzabavniji šou baš onda kad ih jednostavno pustite da razgovaraju. Pa to rascvjeta čak i onda - kad samo djeluje kao sukob dva nacikla muška ega i dvije muške generacije.

NASLJEDE STRIPA

E, da: **Keli Makdonald** kao lokalna policajka Keri unosi onu vrstu inteligentne, suzdržane energije zbog koje nikad niste sasvim sigurni koliko zna i koliko toga namjerno ne govori. **Garet Dilahant** igra Vilijama Mejkona, jednu bitnu figuru koja je duboko ukorijenjena u lokalnu zajednicu i njene odnose moći - a tu je i jedna opasna „femme fatale“ malog grada koju perfektno glumi **Purna Džaganatan**. Najbitnije - do sad servirani sporedni likovi djeluju kao da stvarno imaju funkciju u priči koja se polako i znalački raspliće... Ono, da znate da je Lindelof davno preležao sve „Lost“ boljke. Problemi „Fenjera“? Pa, realno je to vrlina: serija je ponekad toliko zaljubljena u svoju prizemljenost, da zaboravi koliko je zabavno biti Grin Lantern. Ono, lik koji može da napravi skoro sve što zamislis uz pomoć energije tog prstena. Loše je to što konstantno imate osjećaj da bi ovi autori ipak radije snimali

krimi-triler... A „Green Lantern“ priče nema bez (mnogo, mnogo) svemira - i biće interesantno vidjeti kako će u nastavku sezone to da se „pokrije“.

Otprilike i realno - tamo gdje je „Watchmen“ serija bila potpuno i do kraja organski srastanje stripovskog nasljeđa sa mnogo ozbiljnim društvenim nasljedem - „Lanterns“ tipak djeluje kao „pregovaranje“ ta dva svijeta... I to je razlog zbog kog neće biti nezaboravna serija; ali je svakako sjajna i pametna zabava.

DOSTOJAN PUT

Jer, objektivno - najbolji djelovi su upravo oni koji se tiču „trenja“ te fantastične, često i otkačene i čak apsurdne mitologije „Zelenih fenjera“ - sa stvarnim svijetom ljudi. Koji imaju problema i sa novcem, porodicom, autoritetom, nasiljem, vlastitim egom... I da, rasom.

I sve to u maloj zajednici koja ispod površine otkriva cijelu raskošnu anatomiju - strah od drugog, potrebu za pripadanjem, nepovjerenje prema institucijama, i rasne i klasne tenzije, kulturu oružja, porodične lojalnosti... Uh, i onu posebnu vrstu prokletu američkog uvjerenja: da svako ima pravo da sam odluči ko je dobar, a ko loš.

Pa je, ozbiljno - „Lanterns“ totalni, dugo čekani pogodak, da DC Comics svijet Džejmsa Gana pronade balans između zabave i ozbiljnog, dobrog pripovijedanja. U ove dvije uvodne epizode se nećete nijednom osjetiti kao gledalac potcijenjeni; a to što je „Lanterns“ mnogo više „Lindelof“ nego „Green Lantern“... Pa, naravno da je to kompliment. Ono, taj tip Lindelof nas od „Lost“ uči da iza svakog društva postoji i neka priča o tome, zašto ljudi očajnički žele da vjeruju, a spotiču o ideju, da njihovi životi imaju smisla. I sad je tu jedna njegova serija, koja na superherojskom horizontu i na terenu jednog malog provincijskog grada - pokušava da kaže nešto o ovoj Americi, sada. Koja pokušava da odluči kome će vjerovati i koji je za nju, konačno dostojanstven, put. Pa, teško da možete očekivati više - od serije u kojoj super-junaci nose nekakav vanzemaljski prsten, i koji nekako funkcioniše na snazi sasvim ljudske volje...

★★★★★

Purna Džaganatan odličan izbor za „femme fatale“ u zatvorenoj zajednici

Warner Bros Discovery/HBO Max

Piše:
Stojan STAMENIĆ

TRI NEDELJE POSLE

TRILER DRAMA MIROSLAVA TERZIĆ

PUT U BALKANS

Jesi dobro? **Vladimir Arsenijević** je u noći 11. jula ispod Brankovog mosta napadnut; pisac je pretučen u Beogradu. I sve što ga je **Miroslav Terzić**, režiser scenarija na kom su zajedno sa **Bojanom Vuletićem** radili za „Tri nedelje posle“ te noći mogao pitati, bilo je samo to „Jesi dobro“. „Baš kao u filmu“ - bio je jedini odgovor.

U sjajnom tekstu „Social Media's Last Taboo“ **Ketrin Džezir-Morton**, početkom avgusta u „New York“ magazinu, sve je stalo u podnaslov. „Okej je da on-lajn budeš bilo koja i bilo kakva osoba... Osim ona koja pati“. Tu je negdje i poenta toga što su nam nakon dvije decenije, razni lični fejsbuci, instagrami i tiktokovi postali kao nekakav lični PR: da se tu ranjivost prihvata uglavnom tek kada je već prevaziđena.

DIJAGNOZA DRUŠTVA

„Ostao sam bez posla, ali evo šta sam iz toga naučio“. „Prošla sam kroz razvod i to me učinilo jačom“. Znae već sve to. I sad, šta društvene mreže, koje traže priču sa matricom „problem, pa borba, pa lekcija, pa pobjeda“ govore o svima nama? O tome, što ne trpe neriješenu patnju i nešto što nema lijep završetak?

U filmu „Tri nedelje posle“, prikazanom u nedjelju u takmičarskoj selekciji festivala u Herceg Novom, sve je neriješena patnja i ništa nema lijep završetak; to nije generacijska, već cjelokupna društvena dijagnoza. I najveća greška bilo bi smatrati da se tiče samo Srbije, ili post-jugoslo-

venskih prostora, ili samo Balkana; daleko od toga. A Balkan je tu mnogo važna i ciljana referenca: đaćka ekskurzija jednog beogradskog odjeljenja putuje negdje u vrleti Stare Planine, dakle na mjesto po kom je cijeli Balkan ime dobio... I kao da se sva ta mladost tu spušta u srce sopstvene tame. To je ono što i Terzić svojim filmskim jezikom pripovijeda, skoro od starta: od pasarala novobeogradskih blokova do tunela i pećina, gore u planini - uvijek u kadru to je put dolje, u tamu. U sami Had, podzemlje, naše kolektivne svijesti. Čiji je užasni i cinični simptom - nasilje u školama, vršnjačko nasilje.

Šta je to „Tri nedelje posle“? To je vrijeme koje je prošlo od suicida jednog dječaka Andrije, u drugom razredu srednje škole. I za sve - za đake, pa profesore koji cijelu tragediju žele da što prije arhiviraju kao neprijatnost, pa roditelje, direktore škole - sa svim je normalno, da se tri sedmice kasnije pođe na ekskurziju. Negdje između redova, od početka lebdi i činjenica da je Andrija brutalno maltretiran. I samo dječak Zoza, kojeg u sabijenoj tuzi i prigušenom očaju izuzetno igra **Jovan Ginić** - manifestuje teret onog što se desilo. A kada tokom ekskurzije, provociran, počne da

Autor uporno i sve direktnije, kako film odmiče, istražuje: šta se dešava sa jednim odjeljenjem, dakle jednom grupom, jednom zajednicom - koja je znala da nasilje postoji, ali uporno odbija da bilo šta učini?

govori o stvarima o kojima su svi ostali ćutali - o nasilju, maltretiranju i odgovornosti - čeka ga odgovor koji je strašan i užasan. A film odrastanja praktično sklize u horor-triler.

Mnogo dobar metoda, rješenje Terzićevog filma, je to što odbija strukturu „evo šta se žrtvi dogodilo“. Već uporno i sve direktnije, kako film odmiče, istražuje drugačiju dinamiku: šta se dešava sa jednim odjeljenjem, dakle jednom grupom, jednom zajednicom - koja je znala da nasilje postoji, ali uporno odbija da bilo šta učini?

Najdirektniji odgovor tiče se debelo i one priče o početku, o društvenim mrežama. Istigne negdje pred kraj; dok se dešava najstrašnije vršnjačko maltretiranje i ponižavanje, u neposrednoj blizini jedna (privilegovana) djevojka Milica (izuzetan talenat tinejdžerke **Klare Karaulić**) - samo okreće leđa i „skroluje“.

ŽESTOKI MOMCI

Terzićev izbor je da u toj najstrašnjoj sceni nasilje samo čujemo, dok je kamera fiksirana na njen lik. U jednom momentu će možda samo biti prisutna, da tu nešto telefonom snimi. Prije nego kaže da joj je, prosto, dosadilo - i tako odsvira fajront svom tom nasilju.

I naravno da tema tu nijesu, prosto i isključivo, mladi. Već su samo i isključivo oni tu sredstvo,

da se kaže nešto važno o društvu koje je dozrijevalo uz siromaštvo, korupciju, nasljeđe ratova devedesetih - tako, da je nasilje postalo vezivno tkivo kolektivne podsvijesti. Pa su ti srednjoškolski samo i isključivo proizvod takvog društva. Mislite da je Vladimir Terzić previše ciničan i okrutan u svemu tome? O, kako će vas samo film razuvjeriti.

Kako su samo tek cinični i bijedni, u toj priči, oni profesori - bez grama autoriteta u odjeljenju, sa istaknutom bijelom zastavom uvjerenja „da je svaka naredna generacija samo gora“... I strogo i uporno u namjeri da ih bilo kakva medijska priča ili odgovornost za suicid đaka zaobiđe. Da operu ručke od nesreće jednog djeteta. U toj pilatovskoj roli i mizeriji, **Tihana Lazović** i **Branislav Trifunović** pružaju perfektan performans. Za lik djevojčice Darije (**Andela Alavirović**), koja u filmu jedina prolazi kroz (opet, jako ciničnu)

Visoko estetizovano putovanje moralne propasti

PRICA MNOGO VIŠE OD PRIČE O VRŠNJAČKOM NASILJU

KO SRCE TAME

Pogled dječaka Zoze (Jovan Ginić) jasno uperen u kolektivnu krivicu

Mladost kao simptom društvenog sunovrata

transformaciju - i od jedine podrške malom Zozi postaje otjelotvorenje društvenog poraza - je bilo i više prostora... Kao i možda za to - da autori direktnije, „suflijaju“ na konkretne slučajeve nasilja i nesreće, i reakcije na njih,

sistemske i društvene, iz naše stvarnosti. Ostala djeca, u filmu? Od glavnog nasilnika po modelu žestokih momaka sa asfalta devedesetih - djeluju proketo mnogo uvjerljivije nego što biste i poželjeli. Doći ćemo do toga.

Neka vam julska „Europa Cinemas Label“ nagrada na velikom festivalu u Karlovim Varima, za najbolji evropski film - kao i tri Zlatne arene za najbolju hrvatsku manjinsku produkciju u Puli - budu dovoljan залог za to, u ko-

joj mjeri je Terzić bio uspješan u namjeri da ispriča ono što mu je bitno. Oči dječaka Zoze tu su uvijek moćan alat filmskog pripovijedanja: na primjer, u uvodnoj sceni požara jednog stana u novobeogradskoj zgradi (neka vas CGI tu ne namršti - ovo je visoko estetizovan film!) - Zoza gleda plamen, a potom direktno pogleda u kameru. Koliko je samo rečita i moćna autorska odluka - da zvuk požara u tom kadru prekine. Pa i prije nego što ta filmska ekskurzija počne, već znate, ili makar imate osjećaj, da se film tiče odgovornosti svih nas.

POTROŠNA SENZACIJA

Tačnije, najbolje i najpreciznije - film se tiče svih onih koji nijemo posmatraju, pa svaku nesreću, od nadstrešnice do Medovine, od „Ribnikara“ do napada na pisca Arsenijevića - tretiraju kao puku vijest. Ili kao potrošnu senzaciju za nekoliko dana ili sedmica, do naredne nesreće... Tiče se onih koji, na kraju, nikad i nikako ne djeluju, ili preuzimaju odgovornost. A kada se Zoza, u zoru jednog samotnog i ujađenog hotela, na kraju, nađe pred jednim strašnim izborom - jasno je i da se taj izbor tiče svih nas, u publici filma.

I stvarno mislite da je Terzić pretjerano okrutan i ciničan sa ovim filmom? S pričom o društvu koje je nasilje učinilo normalnim? Neka vas to, u kojoj mjeri su ta djeca, uglavnom filmski amateri, intuitivno uvjerljiva, ubjedljiva i stvarna u tom ponižavanju i nasilju (koje su, mnogi od njih, i sami trpili) - prvo uvjeri i zatekne... A zatim i činjenica potpisana na samom kraju: da je film, priča koja se autorski „kuvala“ skoro deceniju - posvećen dvojici dječaka koji su izvršili samoubistvo zbog vršnjačkog nasilja. Jednom iz Beograda, jednom iz Sarajeva. I bili su vijesti koje ste, u svom skrolovanju, možda preskočili, možda i pročitali pa zaboravili... E, njihovim bližnjima je ovaj i ovakav film „Tri nedelje posle“ potpuno i tragično stvaran. A koliko je efektan i sa mjerom, svjedoči i momenat gluve tišine na kraju, na ponoćnoj festivalskoj projekciji u glavnom programu, u nedjelju u Herceg Novom...

★★★★★

MONOGRAFIJA „SUVERENI POGLED: DVIJE DECENIJE C
PREDSTAVLJENA U OKVIRU INDUSTRIJSKOG PROG

RASKOŠNE PUKOTINE NAŠE STVARNOSTI

Zvezdana Vukсанović

Dio autorskog tima na predstavljanju u Kući Iva Andrića

Potpuno različiti filmski glasovi progovaraju iz Crne Gore. Ne može se to ni stilski ni tematski objedinjiti, kao da dolaze iz različitih kinematografija... Ali upravo to najbolje objašnjava koliko je raskošan karakter ove zemlje

Piše:
Stojan STAMENIĆ

I ma ta scena u dramediji „Živi i zdravi“ (2023) **Ivana Marino- vića**, kad Leso plovi barkom, kad grabi ka zaostaloj ratnoj mi- ni, kad kreće da za sinovo svad- beno veselje – izvuče dinamit. Igra ga Momčilo Pićurić, a iste te Momove oči, zagledane u sve naše lavirinte prošlosti i nade o budućnosti, zateći ćete na korici monografije „Suvereni pogled: Dvije decenije crnogorske kine- matografije (2006-2026)“.

I odmah znate da je tako isprav- no i da je tako jedino moglo biti; kao istina i koncept. A sve je kon- cept u višeglasju 14 autora, koji su pružili doprinos u stvaranju publikacije Filmskog centra Cr- ne Gore, čija je urednica **Sanja Jovanović**.

VIŠE OD INCIDENTA

I sve je tu ponos i zajednički san, a sve na promociji trojezičnog izdanja u dvorištu Kuće nobe- lovca **Iva Andrića**, u okviru 39. Filmskog festivala Herceg Novi – Montenegro film festivala i in-

dustrijskog programa „Monte- negro Film Rendezvous“, bilo je i radost. Autorska i filmofilska.

- Istog trena kada sam odredila naslov „Suvereni pogled“, meni je taj kadar iz filma Ivana Marinovi- ća bio pred očima. Jer Momo je bio prisutan tu 20 godina, po mnogo čemu simbol naše savremene ki- nematografije, neko ko je mnogo dostojanstva pružao doprinos na- šim filmovima, od studentskih do najvećih projekata. I jednako smo ga voljeli i mi i publika – objasni- la je urednica Sanja Jovanović na promociji kojoj je prisustvovala i Pićurićeva porodica.

Kazala je još i da vjeruje da je monografija smjelo štivo, te da je namijenjena i filmofilima i studentima filma koji ga izuča- vaju na dublji način. Podsjetila je i na to da se crnogorski film, kao proizvod, dugo mogao posma- trati kao incident. No, konačno

imamo nešto što možemo da na- zovemo konstantom - filmskom industrijom u punom smislu.

- Ključni momenat bilo je formi- ranje Filmskog centra, kuće svih filmskih stvaralaca u Crnoj Gori. Teško je objasniti što je sve dobi- jeno tog momenta, od budžeta, preko kontinuiteta, do umreža- vanje s filmskom Evropom – podsjetila je Jovanović, koja je s tadašnjim direktorom Filmskog centra **Šehadom Čekićem** ra- dila da se kreiraju bolji uslovi za stvaranje u oblasti filma, bila u pitanju filmska kultura i eduka- cija ili digitalizacija bioskopa.

ODNOS S PUBLIKOM

Na tom putu crnogorskog filma, unazad deceniju i naš magazin s ponosom pruža doprinos. Zbog toga nam je i čast što se među autorima i autorkama mono- grafije nalazi i **Marija Ivano-**

CRNOGORSKE KINEMATOGRAFIJE (2006-2026)" RAMA „MONTENEGRO FILM RENDEZVOUS“

vić-Nikičević. Filmska kritičarka i urednica Objektiv autorka je poglavlja koje je naslovljeno „Crnogorski film je živ i zdrav, na nama je da bude gledan“.

- Nekad mi se čini da crnogorske autore najmanje poznaje crnogorska publika. Do pokretanja Filmskog centra nijesmo vodili dovoljno računa da domaći filmovi i dođu do publike... Stalno treba raditi na toj svijesti da je svaki gledalac bitan. I da svako od nas razvija i u sebi njeguje taj, nazvaću ga patriotski momenat, da pođe u bioskop, kupi kartu i podrži ljude koji ovdje stvaraju – kazala je Ivanović-Nikičević.

Kao važan most do publike izdvojila je i filmsku kritiku koja je u Crnoj Gori, nažalost, i dalje svedena na uzak krug autora. Sve manje se pisanjem o filmu bave i kolege iz regiona, što je mogla da potvrdi i moderatorica razgovora **Milena Zajović**, filmska kritičarka i selektorka filmskog festivala „Cinehill“, iako je riječ kritike u Hrvatskoj i dalje jaka.

- Bilo u pitanju stvaranje filмова ili gledanje i pisanje o njima, poenta je sljedeća: na svima je nama da se umrežimo i pružimo doprinos. Najvažnije je da imamo što da gledamo i na koga da budemo ponosni – poručila je Ivanović-Nikičević, navodeći **Ivana Marinovića**, **Nemanju Bečanova** i **Gojka Berkuljana** kao savršene primjere kontinuiteta, kvaliteta i autorskog pristupa.

OGROMAN POSAO

Pisac i scenarista **Stefan Bošković** zapisao je u monografiji da „crnogorski scenariji nastaju iz pukotina stvarnosti“.

Urednica publikacije Sanja Jovanović

- Pisao sam o nečemu što je višeglasje posve različitih glasova koji progovaraju iz Crne Gore. Ne može se to ni stilski ni tematski objediniti - kao da dolaze iz različitih kinematografija, za razliku od stilske uređenosti ostalih regionalnih kinematografija... Ali, shvatio sam da je to upravo naš kontinuitet, da to najbolje objašnjava karakter ove zemlje, kakva je i koliko je raskošna i neuhvatljiva. Volio bih da ostane takva - rekao je Bošković.

U fokusu filmskog kritičara i selektora **Vuka Perovića** bio je festivalski život filma i medijsko praćenje.

- Tek kada sam počeo da pišem tekst shvatio sam kuda su, kako i koliko „putovali“ naši filmovi.

Velika je to stvar za malu kinematografiju, da smo uspjeli da dođemo do najvećih festivala od Sandensa i Venecije do Karlovih Vari, da smo redovni u Sarajevu. Nedovoljno govorimo o tome čak i sada, nakon što je „Planina“ ostvarila istorijski uspjeh na Sandensu – primijetio je Perović. Festivalski život našeg filma jeste vrlo bogat, ali s druge strane mnogo je malo nas iz medija koji mogu da posjećuju festivale i razgovaraju s filmskim zvijezdama i znalcima.

- Na tim destinacijama najbolje možete da čujete i steknete utisak o snazi nacionalne kinematografije. Mnogo se još mora raditi na tome, jer nije lako učiniti male kinematografije vidljivim

Dizajn van šablona

Nikola Latković, grafički urednik monografije i autor vizuelnog eseja o crnogorskim filmskim plakatima, govorio je o kreativnim odabirima,

izražavajući nadu da će knjiga uspjeti da vrati taj taktični momenat, dodir ljudima.

- Potrudio sam se da kroz tekst afirmišem i film i svoju struku i branšu. Nadam se da sam uspio da prenesem čitaocima kakvi su naši filmski plakati i grafički dizajn. Svaki je poseban, svaki je svojstven, ne može se izvući šablon koji bi ih povezivao. Daleko su od plakata nekih svjetskih produkcija koje nastaju u vrlo strogim, unaprijed datim procedurama: mislim da je crnogorski filmski plakat u tom smislu mnogo bolji od toga - poentirao je Latković.

Momčilo Pičurić na naslovnicu estetskog smjelog izdanja

na bitnim adresama. Tu, na primjer, mnogo pomažu programi kakav je „Montenegro Film Rendezvous“ - rekao je Perović.

OTETA KAMERA

Filmska kritičarka **Maja Bogojević** bavila se „rodnom nevoljama“, tj. zastupljenošću žena u crnogorskoj kinematografiji. Na predstavljanju monografije kazala je da je raduje što je nakon **Marije Perović** izrasla generacija mladih autorki.

- Drago mi je što postoje filmski glasovi novih generacija, mladih žena koje su i režiserke, koje su sjajne i u montaži, kostimografiji... „Žene su otele kamere“ - kao što su **Godar**, **Trifo**, majstori francuskog „novog talasa“ otili kamere svojim očevima i napravili novu kinematografiju - rekla je Bogojević.

Kulturna menadžerka **Darja Šuković** pisala je i govorila o strateškom umrežavanju naših filmadžija, akcentujući značaj platformi poput „Montenegro Film Rendezvous“.

- Mi iz Crne Gore smo previše samokritični, zaboravljamo da se svremena na vrijeme pohvalimo. Imamo čime da se ponosimo, a „Montenegro Film Rendezvous“ nam otvara priliku da važnim ličnostima evropske i svjetske kinematografije pokažemo šta imamo da ponudimo. Najveći stručnjaci evropske industrije zaista žele da čuju šta imamo da kažemo - kazala je Šuković.

U okviru monografije objavljeni su i tekstovi: **Sehada Čekića**, **Aleksandre Božović**, **Dijane Vučković**, **Jelene Mišević**, **Anđelke Nenezić**, **Nemanje Bečanova** i **Marka Erakovića**.

A publikacija, objavljena povodom obilježavanja 20 godina od obnove nezavisnosti, satkana je tako da djeluje kao najbolje svjedočanstvo, ali i залог budućnosti crnogorskog filma.

Sasvim simbolična potvrda tog utiska stigla je iste noći – tokom nacionalne premijere filma „Crna truba“ **Bojana Stijovića**. Publika na Kanli kuli nagradila je aplauzom smjeli, provokativni i do srži autentični autorski glas – i priču o samom autorstvu, ovdje, sada. Samo neka traje... ■

PUKOTINA U LEDU

DUGO ČEKANI FILM I

INVAZIJA GOLOTINJE I U

Piše:
Marko STOJILJKOVIĆ

Baš Čelik

Četrnaest dugih godina moralo je da prođe da bi Maja Miloš, nakon kontroverznog dugometražnog prvenca „Klip“ (2012), konačno izbacila novi film. Debi joj je obezbedio nagradu u Rotterdamu, a došao je u pravo vreme da bi se formirao mini-talas u srpskoj kinematografiji s manje ili više eksplicitnim filmovima koji nam poručuju da s omladinom, koju smo prepustili samoj sebi, nešto opako ne štima. „Klip“ je u tom talasu filmova bio možda i najeksplicitniji, makar u prikazu seksa, napijanja i drogiranja.

OPASAN MALER

Majin novi film „Pukotina u ledu“ proveo je mnogo vremena u raznim fazama produkcije. Primera radi, snimljen je 2022. u širokoj koprodukciji Srbije, Hrvatske, Slovenije, Crne Gore, Italije i Holandije, a premijeru je dočeka tek ove godine u Sarajevu, u novoj ponoćnoj sekciji namenjenoj žanrovskim i eksplicitnijim filmovima iz regiona.

Nakon sarajevske svetske premijere, „Pukotina u ledu“ prikazana je i na Kanli kuli u okviru takmičarskog programa Filmskog festivala Herceg Novi – Montenegro film festivala.

Mladu klizačicu Mariju (**Jovana Stojiljković**) generalno tera opasan maler, ali u poslednje vreme naročito. Živi sama s ocem Draganom (**Ljubomir Bandović**) na periferiji Beograda, majka joj je umrla, a zbog sportske karijere nije stigla da studira, pa povremeno radi kao konobarica u kafiću lokalne auto-praonice. Požar je ošteti njen i očev kokošinjac, kao i kamion, pa su njih dvoje u dugovima. Povrh toga, Dragan je upoznao, pa iz provincije u Beograd doveo i u kuću uselio novu ženu, a ta Suzana (skoro neprepoznatljiva **Nataša Ninković**) stigla

Jovana Stojiljković kao još jedna varijacija moderne Pepeljuge

Obilje seksa je još manje seksi od sado-mazo igrice u „Klipu“, ali i to je jasna režiserska odluka da se kroz te i takve prizore iskritikuje srpska stvarnost

je u paketu s dve kćerke. Usled Draganovih čestih putovanja i ljubomore novih „sestara“, situacija u kući brzo je eskalirala na Marijinu štetu.

Njena jedina prijateljica Nevena (**Andela Jovanović**) bavi se raznim poslovima, uključujući i neke oblike prostitucije, ali joj je jedina potpuno lojalna, pa pokušava da joj namesti poslove promoterke u auto-salonu i plesačice u noćnim klubovima. Čini se da je jedina Marijina opcija za probaj upoznavanje sa zgodnim mladim biznismenom Lukom (**Marko Grabež**) koji je, kada je o stavovima reč, mnogo normal-

niji od dekadentnog okruženja u kojem je primoran da boravi. Zaplet vam zvuči poznato? Naravno, ovo je u stvari još jedna priča o Pepeljugi, doduše malo izmenjena iz dramaturških razloga (neko ipak Mariju mora da uvede u svet kojem ne pripada; otac joj je obični kamiondžija a ne, recimo, biznismen koji je nedavno „pukao“ u poslu), te preseljena na periferiju modernog Beograda.

FANTAZIJE I SNOVI

Vreme i mesto radnje, kao i autorske preokupacije Maje Miloš, sa sobom donose i određeni vizuelni i naročito auditivni stil koji

Dio filmske ekipe na projekciji u Novom

će jedan deo publike privući, a drugi odbiti. U pitanju je, dakle, „napucana“ a jeftina estetika i turbo-folk u „klasičnoj“, ali i mo-

MAJE MILOŠ NE OPRAVDAVA OČEKIVANJA

PITNE AUTORSKE LOGIKE

Baš Čelik

U raljama „napucane“ turbo-folk estetike

Filmski festival Herceg Novi

dernoj „trep“ verziji, što se može tumačiti i kao kritika stanja duha u Srbiji danas, ali i kao šablon koji je autorka iscrtala i „Klipom“.

Druga stvar, sasvim očekivana za Maju Miloš, jeste i eksplicitna seksualizacija sadržaja, kako na javi, tako i u Marijinim sno-

vima i fantazijama. Potonje zna-ju da budu baš uvrnute, čudne i morbidne, a da pritom uopšte ne doprinose priči, ali i bez njih nas autorka prilično često zasi-pa slikama ogoljenih grudi, stra-žnjica i genitalija, podšišanih ili obrijanih stidnih dlaka. To obilje seksa je čak još manje seksi nego što su to bile sado-mazo igrice u „Klipu“, ali i to je jasna autorska odluka da se kroz te prizore iskritikuje srpska stvarnost.

Golotinja, dakle, možda nije upitna, ali zato jeste autorska logika Maje po pitanju toga ko se tu i zašto skida, a koja zapravo prkosi logici – i konvencionalnoj i onoj filmskih klišeja. Skida se, naime, navodno smerna protagonistkinja, i to prilično često, pa njen „princ“ u samo jednoj ali prilično pornografskoj sceni, pa jedna od „sestara“ nakratko za vreme presvlačenja, kao i statistkinje u sceni orgije u višak-segmen-tu kojem je očiti cilj da se pot-kači politička vrhuška zemlje. No, ne skida se drugarica-prosti-tutka zlatnog srca, a i nemezisi deluju prilično seksualno pasivno, te stoga i samo kao limitirana pretnja protagonistkinji u ova-kvom „setingu“ u kojem se sre-

ću Pepeljuga, „Showgirls“ (**Pol Verhoven**, 1995) i narodnjaci sa ili bez dodatka trep-muzike.

POGREŠAN IZBOR

Kasting je takođe problematičan, ne zbog prekaljenih Bandovića i Ninković (čije je afektiranje akcenta genijalno), pa čak ni zbog Marka Grabeža koji se iz neprilika vešto vadi podglumljivanjem. Najveći problem je izbor Jovane Stojiljković, inače vrlo dobre glumice koja je ovde dala sve od sebe i demonstrirala versatilnost kao nikada do sada. Na stranu hrabrost da uobičajeni tip uloge snažnih, ali svedeno smernih žena sada toliko i u više smerova varira, ali glavni glumački izbor ne funkcioniše s ishodišnom tačkom filma. Stojiljković je, naime, i 2022. godine kada je film sniman bila jednostavno prestara za ulogu princeze ili umetničke klizačice u usponu. Šta smo na kraju dobili? U suštini – kaos na ekranu. Taj kaos ima nekih svojih momenata, ali bilo bi teško tvrditi da je bio vredan čekanja sve ove godine. Do sledećeg pokušaja, Maju Miloš pamtićemo i dalje po „Klipu“.

★★★★★

HEN NAJPAMETNIJA ŽIVULJKA PRIKAZANA NA TVRĐAVI FORTE MARE U SKLOPU

KOKOŠ SA LJUDSKOM Š

Piše:
Marija IVANOVIĆ-NIKIČEVIĆ

Nemojte raditi s djecom i životinjama; cijeli će vam filmski posao na nos izaći; sve će vam se pretumbati i zakomplikovati pustite li ih na set... No, **Derd Palfi** ne bi bio to što jeste – jedan od najvećih i najdragocjenijih čudaka svjetskog i evropskog filma – da je slušao te i takve savjete, da im nije udarao kontru. A da ironija bude veća, to što bi drugog filmskog stvaraoca zarobilo i o produkcijskom jadu zabavilo, njega je oslobodilo. Kao neko ko je ušao u direktan sukob s bivšim premijerom **Viktorom Orbanom** zbog gušenja kreativnih sloboda i podmetanja noge domaćim filmadžijama u Mađarskoj, tek kada se sjetio jedne pernate živuljke – mogao je da nastavi da stvara.

VRHUNSKI BIJEG

Rezultat Palfijeveg posljednjeg prkošenja svemu što o filmu mislimo da znamo snimljen je u egzilu, u Grčkoj. Odaziva se na ime „Hen“ („Kokoška“, gr: „Kota“), a ovoj koprodukciji Njemačke, Mađarske i Grčke uopšte nije teško da prokljuca put do filmofila. Odatle i specijalna nagrada publike na svjetskoj premijeri u Torontu, gdje je „Hen“ – sve vam je jasno – bio „druga pratlja“ drami „Hamnet“ (2025) **Kloi Džao**.

Ljepoti i razigranosti ovog filma, koji je Palfi napisao sa bračnom i kreativnom partnerkom **Žofijom**, nedavno je mogla da posvjedoči i publika 39. Filmskog festivala Herceg Novi – Montenegro film festivala, gdje je novi štos sjajnog mađarskog režisera prikazan u sklopu programa „Mreža festivala jadranske regije“.

Tvrđava Forte mare najljepša je festivalska lokacija; čak i da je mogao da bira, Palfi nije mogao da odabere, niti da poželi bolje mjesto za kušanje ove krajnje

Dok ovoj divnoj pernatost živuljki budete zavirivali u dušu, sve će vam više njen život ličiti na vaš. A čak i dok bude zalazila na prilično mračne teritorije, serviraće vam iznenađujuće vedar, čak i uvrnuto optimističan film

neobične priče o odrastanju, sazrijevanju i – pazite sad – snovima o majčinstvu jedne koke nosilje. Naizgled obične, ali ipak dovoljno neobične da biste štošta dali samo da ne završi u nečijem kokošinju ili, ne-daj-bože, supi...

Radnja priče o koki, koja je od „leghorn“ sorte tj. potiče iz italijanskog Livorna, počinje na industrijskoj farmi. Nakon što pobjegne odatle, naša kokoš završava na imanju porodičnog restorana koji je povezan sa trafikingom. Palfi tu, naravno, kroz kokošku, kao i **Jerži Skolimovski** kroz mađarca u „EO“ (2022), **Andrea Arnold** kroz kravu u „Cow“ (2021) ili **Viktor Kosakovski** kroz svinju u filmu „Gunda“ (2020) – svjedoči o ustrojstvu našeg svijeta. I toj prirodi ljudskoj koja je često mnogo više životinjska, te životinjskoj koja je (i) duboko ljudska...

Da se odmah razumijemo: od svih navedenih festivalskih hitova čija je radnja predstavljena iz perspektive životinje – „Hen“ je najpametnija živuljka. Palfi sve vrijeme prkosi igranom formatu, izvodeći stvari zbog kojih bi mnoge njegove kolege radije odabrali jezik animacije, očigledno mnogo zahvalniji za ovu vrstu filmske priče. Što je najjače, za film koji se tiče trgovine ljudima i koji zalazi u vrlo mračne djelove psihe – „Hen“ je iznenađujuće vedar; čak i uvrnuto optimističan film!

PRELAZAK ULICE

Za režisera kulturnih izdanaka uvrnute filmofilije poput „Hukkle“ (2002) nakon kojeg se strecalo od svake štucavice ili „Taxidermia“ (2006) zbog koje su mnogi godinama nijesu mogli ni da pomirishu svinjetinu –

može se reći čak i to da mu je „Hen“ najnormalniji film. Ima tu mnogo detalja od kojih bi drugi skrenuli pogled (da ne idemo dalje od krupnog kadra kokošje kloake iz koje ispada jaje, a koji i otvara film), ali činjenica je da je ovo vjerovatno i najduhovitija odiseja koju je napravio.

Svega ima u „Hen“ – od uzbudljivih akcionih sekvenci (lisica je šou za sebe!) koje će vam možda i dati odgovor na pitanje „Zašto je kokoška prešla ulicu?“, preko momenata čistog egzistencijalnog horora i raznih oblika nasilja (ne samo seksualnog), do trenutaka kada ćete se glasno smijati ali i vrtjeti glavom nad svim našim sudbinama, svjesni da niko od nas zapravo nije u ništa boljoj situaciji od te kokoške zatvorene u kokošinju.

Jesmo li svi mi zaista kao ta naslovna kokoš? Zaslužujemo li bolji ili gori život od njenog? I, ako jesmo zatvoreni, pokušavamo li uopšte da pobjegnemo? Sve su to pitanja koja će vam padati na pamet dok jednoj pernatost živuljki budete zavirivali u dušu, te zbog kojih će vam ta kokoška šija koji mnogi pokušavaju da zavrnu – sve više ličiti na vašu, ljudsku.

Istovremeno, osjećaćete i da poređenje s tom kokom uopšte niste zaslužili; da je i emocionalno i u svakom pogledu – mnogo zrelija i pametnija od svih nas ispred velikog platna.

Sjajna je stvar postići to u igranom formatu, bez korišćenja CGI i AI, oslanjajući se sve vrijeme na osam istreniranih kokoških „glumica“ i filmsku ekipu koja umije i zna da izgura viziju do kraja. Palfiju je, recimo, nevjerovatna podrška direktor fotografije **Giorgos Karvelas**, čija razigrana kamera (spuštena nisko, tako

da bude u visini kokoških očiju), budi i štos i prkos, i uzbuđenje i napetost, i unosi i duboku emociju i nježnost u ovaj fenomenalni film.

MIGRANTSKA KRIZA

Palfi sve vrijeme saosjeća sa svojom glavnom junakinjom i to tako da nijednom, ma ni na milisekundu, ne zapadne u sen-

„MREŽE FESTIVALA JADRANSKE REGIJE“

SIJOM

timentalnost. Zbog toga i hoće-te, uz osjećaj da je taj pernati stvor zaslužio lijep život i potomstvo mnogo više nego razni ljudi koje poznajete, imati i trip da se u „Hen“ krije i metafora o migrantskoj krizi u Evropi, ali i upravo o tom gušenju slobode umjetnika zbog koje je i ovaj fenomenalni filmski autor bio primoran da izađe van zemlje i pronade priču koja je dovoljno simbolički zakukuljena da bi dobio finansije.

Znate ono, ne bi mi niko dao novac da ispričam direktnu priču o fašizmu u Mađarskoj... pa hajde

imdb.com

Trgovina ljudima prikazana iz životinjskog ugla

da nađem indirektan način da progovorim i o tome i o svemu što civilizaciju od pamtivyjeka u vezi s (životinjskom) ljudskom prirodom muči.

Upravo je to uspio da uradi Palfi – i na tome mu svaka čast. Još samo da se neko u Herceg Novom sjetio da prije njegove projekcije kao uvod doda kratkometražno

pileće remek djelo „Malj“ (1977) **Aleksandra Ilića**... O, kako bi se samo Palfiju svidio ovaj genijalni film!

★★★★★

imdb.com

Naslovna junakinja koju je odigralo osam „glumica“ iz Livorna

VIRUS PATOLOŠKE DOBROTE ŠTOSNA I ATRAKTIVNA SAJ-FAJ KOMEDIJA

Piše:
Marko STOJILJKOVIĆ

POVRATAK U JUGOSLOVENSKU BUDUĆNOST

Stav da smo u bivšoj državi dostigli istorijski maksimum, pa zaraćeni i posvađani postali lak plijen stranom kapitalu i političkim interesima – Ličina je upakovao u zabavan film, kao naručen za inteligentnu, ali ne nužno artistski zahtjevnu publiku

Je li znali da od dobrote može da se umre? Dobro sad, ne baš da se umre, ali zamislite kada bi ljudi jedni drugima nesebično činili usluge preko svojih mogućnosti, delili novac i robu besplatno, žrtvovali se... Ekonomija bi propala, a to bi značilo da su kapitalisti verovatno bili u pravu od samog početka jer pohlepa stvara dodatnu vrednost i pokreće svet. Stoga, takva patološka dobrota koja može da izazove kolaps morala bi se sprečiti po svaku cenu! Tako otprilike glasi premisa „Virusa patološke dobrote“, drugog dugometražnog uratka **Predraga Ličine**, ali sami film, u režiserovom poznatom maniru, na duhovit, satiričan i žanrovski referentan način govori o mnogim drugim stvarima. Najviše o jugoslovenskoj prošlosti i postjugoslovenskoj sadašnjosti koja je na rubu da se premetne u postapokaliptičnu budućnost.

Premijera je odigrana na Sarajevo film festivalu u okviru programa „Open Air“, a zbog velikog interesovanja publike obezbeđeno je i nekoliko dodatnih termina za projekcije. Sve će biti da će se gledaoci gužvati pred bioskopima i kada film krene u zvaničnu distribuciju u novembru...

HEROJILI LUDAK

Jedne hladne zimske noći 1983. godine, profesorka hrvatsko-srpskog jezika Zorka Vasiljević (**Hristina Popović**) dolazi u svoj stan u Zagrebu. Veče teče posve normalno, sve dok se iznenada u njenom domu u krugu munja ne stvori goli muškarac. Zorka beži, zaključava se u kupatilo i naoružava makazicama za nokte ne bi li pokušala da se odbrani. Nezvani gost, međutim, nije nimalo neprijateljski nastrojen, čak naprotiv, ali je njegova priča prilično neverovatna.

Posetilac se predstavlja kao Luka Radivojević (**Nikola Đuričko**), tvrdi da je antikvar iz Beograda, ali i putnik kroz vreme, rođen 1986, koji je tada već staru Zorku upoznao u njenom beogradskom stanu 2031. godine. Došao je da obavi zadatak: poslat je da spreči Zorkino upoznavanje s budućim mužem, doktorom Hrvojem Per-

kovićem, ali i rođenje njihovog sina Zigija (**Gordan Kičić** u verovatno najluđoj epizodi karijere), propalog političara i ludog naučnika koji je smučkao virus patološke dobrote.

Zorka mu, naravno, ne veruje, jer njeno najlošije iskustvo u dotadašnjem životu je to da susjed Novak (**Rade Šerbedžija**) zove miliciju zbog glasne muzike, pa patrolu koju čine Bogdan (**Goran Bogdan**) i Sutjeska (**Tihana Lazović-Trifunović**) mora da časti kafom i rakijom... Ili, recimo, to da joj koleginica i najbolja prijateljica Josipa uvaljuje frajere, ili da je zeza struja u stanu, posebno po nevremenu. Posetilac iz budućnosti, međutim, nekako zna da će baš te večeri na dnevniku javiti da je umro njen omiljeni pisac **Tenesi Vilijams**, te da će Josipina majka javiti da je njena najbolja prijateljica doživela nesreću.

Zorka mora da utvrdi da li je čudak potpuno lud, da li je zeza i s kojom namerom, ili je, pak, poslednja nada za čovečanstvo suočeno s pretnjom istrebljenja. U međuvremenu, Luka joj priča o filmovima koji će se tek snimiti, sportistima koji će se tek roditi,

raspadu Jugoslavije, prešaltavanju tvrdih komunista na tvrdnu nacionalističku liniju, Evropskoj Uniji, bankomatima, internetu i trolejbusima koji će i dalje postojati i u 21. veku u kojem su svi očekivali leteće automobile. Za Zorku, koja voli Bouvija, Kazimirov Kazneni Korpus i oko sebe vidi svet pun nade u bolje sutra,

neke od tih stvari su simpatične, a druge deluju jezivo i – još više – sasvim neverovatno.

LEGITIMAN STAV

Ličinina poenta je sasvim jasna: mi, narodi i narodnosti Jugoslavije, dosegli smo istorijski maksimum razvoja i otvorenosti za koje možda i nismo bili sprem-

Goran Bogdan i Tihana Lazović-Trifunović u vrlo samouvjerenom izdanju

JA PREDRAGA LIČINE S HRISTINOM POPOVIĆ I NIKOLOM ĐURIČKOM

Nikola Đuričko i Hristina Popović šarmanтни od prvog do posljednjeg kadra

ni, pa smo, zaraćeni i posvađani, postali lak plen stranom kapitalu i političkim interesima. S tim se možete složiti, sporiti ili pomalo od oboje, ali to je legitiman stav. Ovde je štos, pak, u tome što je to i takvo mišljenje upakovano u zabavan žanrovski i repertoarski film s dozom satirične gorčine, kao naručen za inteligentnu, ali ne nužno artistski zahtevnu publiku.

Reference nije teško uhvatiti i identifikovati. U suštini, „Virus

patološke dobrote“ je spoj prvog „Terminatora“ („The Terminator“, **Džejms Kameron**, 1984) i izvrnute verzije originalnog „Povratka u budućnost“ („Back to the Future“, **Robert Zemekis**, 1985), ali uglavnom ograničen na prostor malog stana, što mu daje određenu pozorišnu notu.

To ograničenje takođe pomaže filmu koji se manje rasplinjava i manje klizi u digresije od Ličinog dugometražnog prvenca „Poslednji Srbin u Hrvatskoj“ (2019), ali povremena odstupanja od tog naizgled statičnog okvira uvode ga u probleme i pravi manje logičke rupe, naročito u flešbek scenama u budućnosti.

Stilizacija tih scena jeste dopadljiva, ali i malo gruba (ograničen budžet), pa mnogo zavisi od vizuelnih efekata, a sve na kraju deluje pomalo kao muzički spot nekog alternativnog benda (najpre iz osamdesetih godina prošlog veka) na temu distopijske budućnosti.

ODLIČAN ODABIR

Drugi problem je takođe karakterističan za Ličinu, i to ne samo za njegove filmove, nego i za pisanje i javnu personu. Reč je o pristupu humoru, tj. rafalnom ispaljivanju fora i fazona, pa šta pogodi metu. Takođe, nisu sve te mete iste: kada je reč o publici neke zahtevaju

Rade Šerbedžija zadužen za lansiranje najcitatnije filmske replike

predznanje o prilikama u Srbiji ili Hrvatskoj, pa čak i o lokalnim medijskim natpisima. Iako uglavnom pogađa, Ličina ponekad i promašuje, što pomalo izbacuje film iz ritma, ali srećom ne zadugo. I ovde čvršći koncept nego kod prethodnika ide u prilog filmu. Stvar koja dodatno pomaže jesu i raspoloženi, pravilno izabrani glumci. Istina, čuje se ponekad da Hristina Popović glumi purgerski akcenat, ali ima prezentnost na ekranu, pa to može da se proguta. Nikola Đuričko je pouzdan u ulozi urbanog šarmera, premda je Luka mnogo mekši i smotaniji lik u odnosu na njegove uobičajene tipove. Gordan Kičić ima priliku

da luduje; Goran Bogdan i Tihana Lazović-Trifunović su očekivano dobri, dok Rade Šerbedžija koristi i minimum vremena na ekranu da odigra još jednu pamtljivu rolu i ispali najcitatniju repliku filma. Na kraju krajeva, i naslov je faktor; a „Virus patološke dobrote“ jedan je od boljih i atraktivnijih naslova u regionalnom filmu. Nevolja je što tavo ime može da podigne očekivanja do neba, ali tu su kritičari da kažu kako stvari zapravo stoje. Nije ovo remek-delo, niti ima ambicije i sredstva da to bude, ali jeste vrlo zabavan film, što je Ličini sigurno i bio cilj od starta.

★★★★★

Piše:

Davor PAVLOVIĆ

Televizijska produkcija u Velikoj Britaniji tokom 2026. godine ne posustaje i nastavlja da dominira globalnom scenom zahvaljujući hrabrim, društveno angažovanim dramama, vrhunskim glumačkim podjelama i autorima koji ne zaziru od teških tema.

Fokus je i dalje na vrhunskim miniserijama koje istražuju savremene pukotine u društvu, psihološke tenzije i duboke ljudske emocije, a prednjači produkcija kanala poput „Channel 4“. Dvije takve serije koje su nam privukle pažnju su „Tip Toe“ i „Falling“.

TIPTOE

Poznati britanski scenarist **Rasel T. Devis** koji se proslavio serijama poput *Years and Years*“, već je prikazivao svakodnevni život gej populacije u vrlo uspješnoj seriji „It's a Sin“. Njegov narativni stil djeluje impulsivno i spontano, pokušavajući oslikati stvarnost, dok istovremeno dopušta slobodu da se prepusti „divljem“ uljepšavanju. Nakon što je pisao o početku epidemije AIDS u Londonu, u novoj miniseriji „Tip Toe“ opisuje nazadovanje prava homoseksualaca i povratak netolerancije. Ali, također bavi životnim uslovima mladih suočenih s krizom identiteta, i moći interneta i društvenih mreža da šire mržnju.

Sve počinje prilično nevino kada se Leo (**Alan Kaming**), stariji vlasnik gej bara, zaključa van stana nakon što ga je opljačkala osoba koju je priveo za jednu noć. Traži pomoć od dugogodišnjeg komšije, vrata do vrata, električara Klajva (**Dejvid Morisi**), čiji je prezir prema Leu očigledan. Ovaj susret brzo se razvija u opasnu dinamiku. Kada Leo da rezervni ključ stana Klajvu, to iskoristi njegov mlađi sin Džordž (**Džekson Konor**) koji se počinje nenajavljeno pojavljivati u Leovom stanu, a Leo nesklon sukobima, dopušta da se on izvuče i iz sažaljenja daje finansijski posrnulom Klajvu posao, da mu sredi instalacije u baru. Međutim, sukob ove dvojice se rasplamsava...

Klajv se čini osuđenim na propast od samog početka. Njegov

MORATE DA POGLEDATE DVIJE NAJPROVOK

Dejvid Morisi i Alan Kaming sjajno dočaravaju dinamiku vlasnika gej bara i homofobnog električara

ZLATNO LJETO ZA K KONTROVI

„Tip Toe“ je serija nalik mećavi, donosi pravi udarac u stomak... A „Falling“ je nježna, čak slatka drama koja ni u jednom momentu crkvu ne osuđuje ili postavlja kao prepreku romansi

brak je kaos, dva sina ga ne shvataju ozbiljno, a klijenti ga izbjegavaju zbog njegovog teškog karaktera. On je klasičan primjer nekoga ko je izgubljen u teorijama zavjere. Leo, s druge strane,

često ostaje nepotrebno odbranben, uvijek se pristojno izvinjava i ponekad se zaboravlja zauzeti za sebe. Ponekad se druži sa najboljom prijateljicom (**Elizabeth Berington**), ponekad izlazi s drugim muškarcima ili se šali sa svojim mladim kolegama. Kaming gradi Lea kao otvorenog i prozračnog lika, ali izbjegava da ga pretvori u neku vrstu savršene žrtve. Ima karakter, a njegova reakcija na Klajvovo rastuće

neprijateljstvo je uvjerljiva, jer u početku ni ne razumije zašto ga neko s kim je živio toliko godina počinje doživljavati kao prijetnju.

Ali, onaj koji zaista uspijeva stvoriti nelagodu je Morisi. Njegov lik nije crtani negativac, jer uspijeva prenijeti tu transformaciju malim gestama, tišinama i pogledima, bez stalnog pribjegavanja velikim emocionalnim izljevima. Postoji i niz snažnih

KATIVNIJE A NAJPOTCJENJENIJE BRITANSKE SERIJE 2026.

Romansa koju Kili Hovs i Papa Esiedu raspiruju iza zidina crkve donosi iznenađenja na svakom koraku

KOMPLEKSNE ERZE

sporednih uloga, poput **Puki Kvesnele** kao Klajvove razočarane supruge Mari, **Džeksona Konora** kao Džordža, ali posebno **Pola Riza** kao ostarjele drag kvin Melbe i **Iz Hesket** kao transrodne žene Zi u potrazi. „Tip Toe“ je miniserija koja razumije da za razgovor o mržnji nije dovoljno pokazati njene posljedice, već morate pokazati i kako je izgrađena. Njena najveća snaga je upravo ta progresija, kako

se normalan suživot pogoršava kroz male sukobe, sve dok ne postane ekstrem. Dejvis kao dobar pisac se ne služi jednostavnim crno-bijelim prikazom, kao ni režiser **Piter Hoar**, koji je već nekoliko puta sarađivao sa Dejvisom. Oni se ne fokusiraju samo na LGBTQ+ zajednicu, već takođe istražuju kako se muškost oblikuje unutar porodice s jakim konzervativnim naglaskom, posebno kroz Klajvova dva sina, homoseksualnog tinejdžera Džordža i starijeg Sola (**Džozef Evans**), koji svoje tijelo izlaže onlajn. Režija se odlučuje za realizam i progresivno opresivnu atmosferu. Snimateljski rad i scenografija doprinose ovom tonu

društvene drame koja se postupno pretvara u psihološki triler. Zajednica oko Kanal Strita u Mančesteru, prilično podsjeća na onu kojoj je prijetilo širenje pandemije HIV-a u „It’s a Sin“, ali društvo koje prikazuje više nalikuje onome iz „Years and Years“. Samo što je u ovom slučaju uznemirujuće, jer nije riječ o distopiji, već o opisu stvarnosti koja nas okružuje, što se posebno pokazuje u završnoj epizodi koja šalje jezu kroz kičmu. Prijetnja proizlazi iz svakodnevnosti stvarnosti, što je čini mnogo pristupačnijom - iako znamo što će se dogoditi i dalje stresno pratimo priču, gdje se nasumično smjenjuju situacije koje su mogle biti izbjegnute, a koje vode do srceparajućeg završetka. Između toga, serija se bavi društvenim podjelama i trajnom homofobijom argumentativnom oštrinom i apsurdističkim humorom koji pruža

predah od brutalnosti. Gledalac pomisli da je priča mogla završiti vrlo drugačije, samo da nije bilo tih unutrašnjih i vanjskih ograničenja i mnogih nesretnih slučajnosti. To postaje posebno jasno kada se Klajv i Leo otvore jedan drugom. Tada, nakratko, naznaka saosjećanja ispunjava vazduh i stiće se utisak da bi, pod drugačijim okolnostima, antagonisti čak mogli postati prijatelji. Ta istovremeno, toplina i humor doprinose lažnom osjećaju sigurnosti iz kojeg možete biti iščupani u bilo kojem trenutku. Objavljena tokom ljetnog zatišja, „Tip Toe“ je sigurno dobrodošao dašak svježeg vazduha. Serija nalik mećavi donosi pravi udarac u stomak - rad Rasela T. Dejvisa bi se mogao nazvati jako bitnim, da se taj izraz ne bi toliko prečesto koristio. Ne zato što je kvir priča, što svakako jest, već zato što je potresna priča o ljudima sada.

Vibrantni jahači pravde iz pera Rasela T. Dejvisa

FALLING

„Falling“ još jednog poznatog britanskog autora **Džeka Torna**, najpoznatijeg po „Adolescence“ sa prethodnom serijom ima zajedničko što je obje režirao Piter Hoar. Oslanja se na novinski članak sa pričom o sestri **Meri Elizabet**, koja je 2015. odlučila napustiti samostan u kojem je živjela 24 godine zbog ljubavi koju je osjećala prema svešteniku Robertu, koji ju je posjećivao iz samostana u Oksfordu. Ova neobična romansa je poslužila je kao polazište za priču u kojoj će Meri postati sestra Ana (**Kili Hovs**) koja impulsivno odluči napustiti samostan u koji je ušla kao tinejdžerka, a sveštenik Robert je postao Dejvid (**Papa Esiedu**).

Religija se tretira s poštovanjem u priči u kojoj niko od protagonista ne namjerava da napusti svoju vjeru. Međutim, u Aninom slučaju, koja je duboko zaljubljena u Dejvida od njihovog prvog susreta u samostanu, to je navodi da odliči da se odrekne zavjeta celibata, koji je sprječava da izrazi ljubav. Osim nekoliko flešbekova koji uspostavljaju njene složene porodične odnose, scenario se prvenstveno fokusira na opis njenog prilagođavanja životu van samostana, od pronalaska posla do odabira vlastite odjeće, uz pomoć župljanke **Muriel (Raki Ajola)** koja je prima. To njeno odbacivanje takvog načina života djeluje manje uvjerljivo i više nalikuje tinejdžerskoj romansi, poput iznenadnog nleta prve ljubavi. Ona je do tada bila neko s određenom svjetovnom, prizemljenom prisebnošću, dok pomaže mlađoj časnoj šegrti **Bimpe (Šajde Sinkler)**. Zanimljiviji i složeniji je svijet Dejvida, liječenog alkoholičara koji ima dirljiv odnos s gluvo-nijemom sestrom **Suzan (Sofe Ston)**, koja mu je ujedno i osoba od povjerenja i ona koja ga gura da donosi odluke s kojima se ne želi suočiti. Oko njega se razvija i nekoliko sporednih radnji koje obogaćuju priču, a jedna je gdje pomaže mlađoj tinejdžerki **Tini (Holi Riz)** da pobjegne iz doma obilježenog zlostavljanjem koje njena majka trpi od oca. Dijalozi između njega i Ane pokazuju preciznost Tornovog pisanja, a uloga Kili Hovs posebno je zna-

čajna jer zna kako izraziti dubinu svojih osjećaja i tišinom i riječima, dok Papa Esiedu, koji je ove godine pružio još jednu sjajnu ulogu u drami „Babies“, ima sposobnost da odrazi svakodnevnu zbunjenost oko događaja koji se odvijaju oko njegovog lika.

Ideja da vjerske osobe preispituju zavjete može zvučati dovoljno poznato, ali način na koji se to radi pruža cijeloj stvari dodatnu emocionalnu težinu. Umjesto da sklizne u cinizam, serija dopušta da se sporogoreća napetost gotovo organski odvija i stalno ukazuje na male promjene u osjećajima, a ne na veliku glasnu dramu radi toga. Ovdje se sve odvija tako polako. Priča na sve načine ponavlja da se oni vole ludom i destruktivnom ljubavlju, a vizuelno to prati sa intenzivnim pogledima, teškim tišinama i pojedinim scenama koje šalju elektricitet niz kičmu. Postavljeni su ton i ritam takvi da ostavljaju vremena za promišljene, tople, duhovite, jednom riječju intimne razgovore jedan na jedan, u kojima je Torn majstor.

U seriji se svaki poljubac pretvori u veliku muku, oko toga je li to prava stvar za učiniti ili nije, da bi u tom trenutku počeli navijati za njih. Tako ostaje utisak da je sa šest epizoda od sat vremena, „Falling“ imao puno vremena za istraživanje likova, njihovih motivacija, njihovog putovanja i da je to dosta dobro urađeno osim u pojedinim momentima, poput početka, gdje ona sreće Dejvida samo na trenutak, kad opeče ruku, on joj pomaže i taj kratki trenutak kontakta bio je dovoljan da se zaljubi, a zatim i prekine poziv. Realno? Ja bih rekao da nije. S druge strane, Torn ni u jednom trenutku ne osuđuje i ne postavlja kao prepreku crkvu za njihovu ljubav ili ismijava njene rituale, već serija poštuje i na neosuđujući način portretira vjeru, gdje se sugerise da je predaja srcu ili Bogu jednako vrijedna.

Ova nježna, vrlo slatka drama, u kojoj su protagonisti časna sestra i sveštenik se odvija sporo, ali inteligentno i sigurno će osvojiti srca gledalaca, jer zaljubljenije ne poznaje rasu, pol, vjeru... ono je univerzalno.

Džek Torn provocira, ali tretira religiju s poštovanjem

Piše:
Stojan STAMENIĆ

TEN

NEZABORAVNI DEBITANTSKI ALBUM IKONSKOG GRANDŽE

MOLITVA IZ SURFER

Neka bude da je bajka, jer ne može biti slučajnost: tip koji je tek trebalo da postane član benda napisao je riječi za već osmišljenu pjesmu - koju nikada prije kao pjesmu nije čuo! „E Ballad“ je već bila gotova instrumentalna skica, koja **Edi Vederu** nikad nije bila ni pomenuta - ali je već, na prvom letu za Sijetl, imao spakovan tekst. Zvaće se „Black“. Sve počinje jednim tragičnim krajem. Nekada davno, mnogo prije nego što će „grandž“ postati marketinška kategorija a svijet na pravi način čuti za muzički Sijetl, postojao je bend Green River. I **Stoun Gosard** i **Džef Ament** tu su svirali; prije nego će, sa pjevačom **Endrjuom Vudom**, formirati Mother Love Bone.

VRAŠKA HARIZMA

Da bi se Džefu i Stounu desio Edi Veder, prvo je morao biti Endrju Vud. A on je bio jednako raskošno karakteran kao Edi... samo, prosto, drugačiji. Teatralan, ekscentričan, totale neprilagođen ideji da rok muzika može i mora biti ozbiljan posao. I vraški harizmatičan u svemu tome. Snimili su mnogo kul album „Apple“, neka krupna produkcijska njuška im je spakovala ugovor sa velikom diskografskom kućom... I samo nekoliko dana prije izlaska ploče, Endrju Vud je preminuo od predoziranja heroinom, 19. mar-ta 1990. godine.

Jer, vidite, takav je put do jednog remek-djela: nije to bio rezultat nekog, godinama dijeljenog, velikog sna. Nego čudo, jer stvarno bilo bi uvreda nazvati to slučajnošću - da se nakon toliko loših okolnosti, izgubljenih prijatelja, propalih pa nastalih pa ponovo propalih bendova, neplaniranih susreta... Desi „Ten“. Da, za nekoliko momaka koji n ikako nijesu sanjali nešto muzički veliko, ili ne daj bože slavu. Nego prosto, sa svim ljudski - da shvate, šta će, kog đavola, dalje sa sobom i svojim životima. E, odatle i iz tih rana i ožiljaka je iscurila ploča „Ten“. Pa tako to biva: kad izgubiš prijatelja, onako kako su gubitak Endrjua Vuda na koži osjetili Džef Ament i Stoun Gosard - onda muzika, iznova i tako često, ostane način da se prosto preživi.

Treba li da se začudite: **Kris Kornel**, naravno ikona iz ben-

Jedna od ključnih „Ten“ tajni: muzika je ogromna... a emocije kao da pripadaju nekim najranjivijim, sićušnim i drhtavim stvorenjima. A takva, na kraju i obično, pokažu da su najčvršća i najprije prežive

da Soundgarden, Vudov bliski prijatelj, počeo je da piše pjesme u njegovu čast. Iz toga je nastao „Temple of the Dog“. Gosard i Ament pridružili su se projektu, zajedno sa gitaristom **Majkom Makridijem**, bubnjarom **Metom Kameronom**... i tada još uvijek gotovo anonimnim pjevačem Edijem Vederom. „Temple of the Dog“ je snimljen iznenađujuće brzo: deset pjesama za samo 15 dana, u „London Bridge Studios“. Pa bukvalno - stvaranje i muzika kao bijeg od tuge. A lanac koji će dovesti do ploče „Ten“ tek kreće!

Sad već ide ona priča koja je dio rok mitologije, koja je sami kانون grandža. Ono, kad ljudi koji se praktično ne poznaju, kreću da pišu pjesme kao da to zajedno čine godinama. I kreće onaj dio priče koji dobro znate: o kalifornijskom surferu.

PRAVA PREPORUKA

Nakon Vudove smrti, Gosard i Ament pokušavali su da ponovo sastave bend. Sa njima je bio Majk Makridi, gitarista koji je u to vrijeme već imao reputaciju ozbiljnog muzičara... a trebalo je pronaći pjevača i bubnjara. Bubnjara su, između ostalih, tražili preko **Džeka Ajronsa**, bivšeg člana Red Hot Chili Peppers. A Ajrons nikako nije mogao da se pridruži bendu, ali je imao ideju. Preporuku dijamantski vrijednu: dao je njihovu demo-kasetu Ediju Vederu.

Originalna Pearl Jam ekipa prije tri i po decenije i prije planetarne slave

DŽ BENDA PEARL JAM SLAVI 35. ROĐENDAN

RSKIH SNOVA

Pinterest

Edi je tada živio u San Dijegu i radio nekoliko sasvim običnih i savršeno banalnih poslova, tu na okeanskoj obali, dok je noću svirao i pokušavao da piše muziku. Primio je kasetu Gosarda i Amenta i (ma znate to već!) - otišao da surfuje.

Tokom iste noći napisao je tekstove za tri pjesme: „Alive“, „Once“ i „Footsteps“. Snimio ih je na kasetu koju je kasnije bendu poslao. I ta kaset, koju sad onako kolokvijalno zovu „Momma-Son“ - sadržala je ono što će postati osnova za „Ten“. Dakle, za jedan od najpoznatijih debitantskih albuma, svih vremena!

Gosard i Ament su, naravno, ostali zatečeni. U roku od nekoliko sedmica Veder je već bio u Sijetlu. On sa sa tekstovima i melodijama, njih dvojica „domaćina“ sa gomilom instrumentalnih ideja, Makridi naravno sa svojim raskošnim gitarskim svijetom koji se polako otkrivao i rasplatio, a **Dejv Krasen** za bubnjevi. Bend se, i to znate jer je i to rok mitologija - tada još nije ni zvao Pearl Jam. Zvao se - ozbiljno - Mookie Blaylock. Po NBA košarkašu čiji je broj na dresu bio deset. „Ten“.

Koliko brzo i koliko grozničavo? U oktobru 1990. imali su prvi nastup u klubu „Off Ramp“ u Sijetlu. Već narednog dana otišli su u „London Bridge Studios“ da snime prve verzije pjesama. Do decembra se Veder već preselio u novi grad, a bend je dobio ugovor sa Epic Records...

Dakle, da podvučemo računicu: od one kasete adresirane za surfera u San Dijegu - do diskografske kuće - prošlo je svega nekoliko mjeseci. A veliki dio materijala za „Ten“ nije ni nastao u studiju. Gosard i Ament već su imali pjesme i instrumentalne skice iz ranijih dana; neke su čak poticale iz perioda Mother Love Bone... Gosard je, recimo, na studijski oltar prinio muziku za „Once“, kao i osnovu za „Black“. Makridi je za „Alive“

imao gitarisku ideju koja je nosila tragove njegovih ranijih uticaja, posebno **Stivi Rej Vona** i **Hendriksa**...

OTAC I SIN

A Veder? Edi je na sve to „lijepio“ (podario, milovao!) tekstove. koji su bili mnogo ličniji, mračniji i čudniji nego što je iko mogao očekivati od mladog frontmena novog benda. Jer, vidite, „Alive“... a površini, ona je velika, pobjednička rok pjesma. Za strašno saznanje mladića koji je cijelog života smatrao ocem čovjeka koji zapravo nije bio njegov biološki otac. Uz sav teret svijeta koji takvo saznanje donese. I svu katarzu, oslobođenje! Veder je kasnije govorio o pjesmi na različite načine, ali njena osnovna emocija i njena suština ostala je ista: preživjeti nešto što možda nikada nećeš u potpunosti moći da razumiješ.

Pa je upravo to jedna od tajni „Ten“. Muzika je ogromna... A emocije kao da pripadaju nekim najranjivijim, sićušnim i drhtavim stvorenjima. A takva, na kraju i obično, pokazuju da su najčvršća. E da, nakon traume iskustva skupog i dugog snimanja albuma za Mother Love Bone, nakon smrti druga koji nije mogao da izdrži teret cijelog tog iskustva - odluka je bila, da se kroz „Ten“ snimanje praktično projuri. Mjesec rada kao na traci, unaprijed skoro cio pripremljen materijal... Ipak, daleko od toga da su bili sigurni u sebe. Mladi, stisnuti tjeskobom i tremom i opsjednuti time da ne pogriješe. „Even Flow“ su, prema Amentovim riječima, odsvirali gotovo stotinu puta. Ali, kako da se pretjerano ne razmišlja o svemu - kad su bili svjesni da je to druga šansa koja se rijetko pruža, a da nakon nje sigurno nema nove?

I ta nesigurnost ostala je u muzici. Svjedočilo se i prije 35 godina, kao i sad: „Ten“ je veliki, ali nije ugaćan album. Gitare zvuče kao da će svakog trenutka eksplodirati, Veder ne jednom kao da se bori sa sopstvenim glasom... A ritam više liči na živu životinju, nego na podmazanu mašinu. O, kako je to bilo važno! I kako je, isključivo tako, moglo biti savršeno...

Jer, naravno, Pearl Jam nije bio bend koji pokušava da bude najbolji na svijetu. Nego samo i je-

dino, da ponovo počne... I ako je lice tog novog početka bio Edi Veder - onda Majk Makridi bio njegov vatromet! Njegova naj-svečanija koračnica, najdivnija armija pod zastavama. Da ne vjerujete, da se prije toga dugo, praktično godinama, udalžio od muzike! Pa njegov gitarski solo u „Alive“, naravno, nije puki ukras - nego glas, jednako važan kao Edov. Da otkrine onaj svijet, onaj kosmos, u čijem tamnom središtu stoji... Naravno, „Black“. Pa „Jeremy“, o onom klinču koji je pred cijelim razredom izvršio suicid. Pa...

OKEANSKA ZORA

I tako cik-cak, pod okeanskim obzorjem i pod onim talasima, za onog surfera koji samo traži svoje mjesto pod suncem. Svoju malu rolu u kalifornijskoj podjeli životnih karata. E, odatle kreće priča albuma u kom nema jurnjave za statusom klasičara ili slavom; niti ima kalkulaciju. Niti iskustva koje će, kasnije, naravno donijeti i novac i velike turneje i rasprodate stadione i slavu i sve one intervjue... I sve one milione ljudi koji, i nakon 35 godine, pod lijevom mišicom čuvaju taj osjećaj o posljednjoj pravoj šansi; na duši tetoviraju taj broj sa dresa **Mukija Blejloka**... A Pearl Jam izgovaraju kao molitvu za san.

Povratak na početak. U „Black“, naravno, nema negativca. Nema čak ni pravog bijesa, tu je nešto mnogo strašnije i stvarnije: želja da osobi koju voliš bude lijepo, čak i kada znaš da taj ljepi život više neće uključivati tebe. Ed je o njoj govorio kao o pjesmi o prvim ljubavima, o suštinskom i pravom rastanku, o bolnoj činjenici da veza tako često ne može da preživi nešto što je, prosto - gravitacija života, i ništa više. I jasno vam je onda, zašto „Black“ nikako nijesu htjeli da objave kao singl? Da je komercijalizuju? Jer je toliko lična...

I jasno vam je, zbog čega Pearl Jam nikako nije slučajnost, ni prost mit već nešto mnogo dragocjenije od toga. Ono što polako kaplje iz okeanskih snova jednog surfera, prije nego će uhvatiti jedan životni let i zakazati sastanak sa sudbinom. Spreman da u njega zakorači, dok kažeš „Ten“. ■

Piše:

Stojan STAMENIĆ

KO JE BILA SLAVNA SPISATELJICA REBEKA VEST, ŠTA JE ZA NJA

CRNO JAGNJE I SIVI SOKO

B ez premca najbolja književnica na svijetu - tako je dvije godine nakon Drugog svjetskog rata pisao magazin Tajm. Ime je **Rebeka Vest**, ili, istine radi - pseudonim. Prije nego sa njom stignemo u Crnu Goru, o imenu: Rebeka Vest bila je buntovna heroína **Ibzenove** drame „Rosmersholm“. Pravo ime je **Sesili Izabel Ferfi-Id**, iza njega je jedno londonsko gospoče. Kćerka slavnog novinara koji je prije povratka u rodnu Britaniju bio i ponosni barjaktar (!) vojske Konfederacije u Američkom građanskom ratu... Ali, svijetu je bila bitna jedino kao Rebeka Vest.

• • •

Njeni nezaboravni izvještaji sa nürnbergskih procesa i suđenja ključnim nacističkim vođama - objavljeni u Njujorseru pa objedinjeni u divnoj knjizi „A Train of Powder“ (1955) - slavljani su i prepoznati kao prava umjetnost. Književne kritike objavljivala je u londonskom Tajmsu i Telegrafu, njujorškom Herald Tribuneu. Rebekina knjiga „The Return of a Soldier“ (1918) prva je donijela stvarne odjeke i svijetu pokazala užasno lice trauma iz rovova Prvog svjetskog rata...

I da, jedna njena književna kritika bila je početna tačka jedna od najnečuvenijih afera sa početka 20. vijeka! U septembru 1912. je, u provokativnoj recenziji romana „Marriage“, prozvala slavnog pisca **Herberta Džordža Velsa** - da je ni manje ni više nego „stara dama među romanopiscima“. Dakle, tako je nazvala lika kojeg praktično nazivaju „ocem naučne fantastike“, koji je prije svih u svojim djelima domštao ili predvidio i svemirska putovanja i internet i biološki inženjering i satelitsku televiziju i nuklearna oružja i tenkove i... Da, pisao je i o vanzemalcima, vanzemaljskim invazijama, putovanju kroz vrijeme. I naše se jedna klinka, da pisca „Rata svjetova“, „Ostrva Doktora Moroa“ i „Nevidljivog čovjeka“ - nazove „starom damom pisaca romana“.

Pa „Šekspir naučne fantastike“ nije imao šta drugo - nego da dvadesetogodišnjakinju pozove na ručak. Aferu su započeli krajem

1913; iako je od Velsa bio 26 godina stariji, iako je bio oženjen. Iz te decenije ljubavi rođen budući pisac **Entoni Vels**. A potom je Rebeka bila i u dugoj vezi sa **Čarlijem Čaplinom**! I Engleska i Amerika su za mladu spisateljicu i kritičarku prvo čule iz tih vijesti.

Tek potom stići će prepoznavanje i slava - za ono što je pisala. „Bez premca najbolja književnica svijeta“, pitao je Tajm 1947.

godine... E, da: američki predsjednik **Hari Truman** je 1948. odlikovao i priznanje uručio, kako je rekao, „najboljoj reporterici na cijeloj planeti“!

Pošteno je reći - da je Rebeka, koja je objavljivala i bila čitana u milionskim tiražima sa obje strane Atlantika - bogatstvo stekla već tridesetih. I već tada imala i veliki njujorški posjed na kom je, tokom Drugog svjet-

skog rata, primila brojne jugoslovenske izbjeglice; vozikala se „rols rojsom“, sablažnjivala finu gospodu, još više ih oduševljavala ekskluzivama i tekstovima... I bila jedinstvena.

• • •

Pa ipak, na listi njenih radova, prvo se uvijek pominje „Black Lamb and Grey Falcon“ (1941).

Ibiza Editions

Nezaboravna književnica i reporterka 20. vijeka Rebeka Vest

Ovako je pisala o Kolašinu: „Oko četiri popodne stigili smo do grada, lijepog i kamenitog na crnogorski način, koji je ležao u ravnici okruženoj blagim brdima prekrivenim nježnom šumom kao paperjem, gdje nas je sačekala kafana zastrašujuće čistoće i gazdarica koja nas je ispunila priličnim strahopoštovanjem“...

U ZNAČILA CRNA GORA I ŠTA JE KOD NAS VIDJELA I OSJETILA

„Crno jagnje i sivi soko“ - to je njen nezaboravni putopis predratnom Jugoslavijom, njena hronika šest sedmica putovanja tokom 1937, od Dalmacije i Hercegovine, preko Bosne, Hrvatske, Srbije i Makedonije do Crne Gore... I da, tu je jedan lik Konstantina - po nezaboravnom piscu i novinaru **Stanislavu Vinaveru**. Tu je i lik slavne spisateljice, prevoditeljice i univerzitetske profesorke **Anice Savić-Rebac**. I u osvit Drugog svjetskog rata na našim prostorima - ta knjiga na preko 1.100 strana o Jugoslaviji bila je, u Americi i Britaniji, apsolutni bestseller! I koliko je samo Rebeku Crna Gora inspirisala. Savršen momenat: objavljivanje se praktično poklopilo sa nacističkom invazijom Jugoslavije... Pa je i knjiški epigraf kratak. „Za moje jugoslovenske prijatelje, koji su sad mrtvi ili porobljeni“. A šta je putopis činilo tako posebnim? Šta je knjizi bio cilj? Pa, najbolje je kazala sama Rebeka Vest: „Da predstavi prošlost ruku pod ruku sa vremenom sadašnjim, koje je ta prošlost stvorila“. Mnogo kasnije, 2006. godine, jedan kritičar **Džef Dajer** isticao je da je „ta knjiga jedno od ključnih dijela napisanih u 20. vijeku uopšte“. To je ono, što je u Njujork Tajmsu već te 1941. opisano, prosto, kao „briljantna objektivnost“.

I šta je Rebeka vidjela u Crnoj Gori? I divlje rijeke i pitome cvjetne visoravni nad kanjonima; i stjenovite obronke planina i začarana jezera... I sve u tonu sa „dostojanstveno uzvišenom ljepotom Crnogoraca“, njihove odjeće, njihovih kretnji, govora. Pa o jednom selu, nadomak Andrijevice, ovako piše: „ima lijepu glavnu ulicu oivičenu visokim drvećem i lepim, kamenim kućama sa finim balkonima, arhitektonskim ukrasom koji pokazuje da je selo na drugoj strani kulturne vododjelnice, gdje se stremlje Dalmaciji, Veneciji i zapadu... Ali, uprkos tim prednostima, opšti utisak je hladnoća i sumornost. Čini se kao da je stvaralačkom duhu ovog mjesta nedostajalo emocionalnog i intelektualnog pigmenta. A taj utisak je pojačan strašnom ljepotom Crnogoraca. Ljepota muškaraca i žena daleko prevazilazi

Iz perioda velike ljubavi sa piscem H. Dž. Velsom

legendu ispredenu o njoj, jer legende teže da ugođe i raspolože, a ovo savršenstvo pokazuje da do brog može biti previše...

• • •

I uvijek, na svakoj stranici - to veliko trenje, taj kontrast, taj klinč prirode prema ljudima, ljudi prema prirodi. Pa se ta silna ljepota otkrivala u za njoj potpuno neočekivanoj raznolikosti; uvijek u novim crtama, pokretima, bojama... A šta mislite, kako je pisala o crnogorskoj ženi?

„Oko četiri popodne stigli smo do Kolašina, lijepog i kamenitog na crnogorski način, koji je ležao u ravnici okruženoj blagim brdima prekrivenim nježnom šumom kao paperjem, gdje nas je sačekala kafana zastrašujuće čistoće i gazdarica koja nas je ispunila priličnim strahopoštovanjem.“

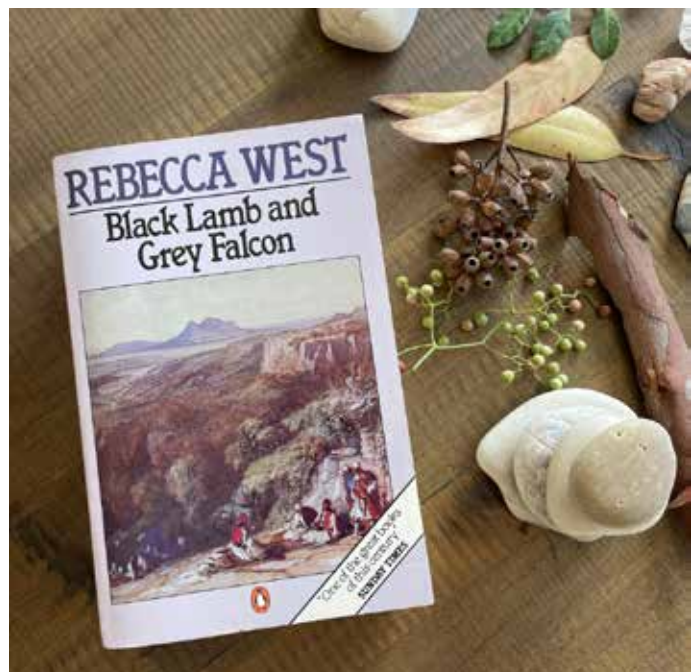
Bila je od onih udovica zbog čije veličanstvenosti njihovi muževi izgledaju mrtvi na poseban način. Njena, kao od mermera isklesana glava bješe ovjenčana gustim crnim pletenicama i ukrašena crnim velom; a bogata crna haljina pokrivala je krupno i dostojanstveno tijelo za koje se

žene i autorke - autentične kulturne ikone 20. vijeka. Koja neke pastirice kraj Cetinja naziva „malim princezama“... A o crnogorskoj djevojčici, koja neke darovane kolače tu odlaže u za kasnije, kada svjetski putnici odu, ovako piše:

„Nema sumnje da su takvi pokreti učinjeni milionima puta od postanka sveta, ali pokret njene ruke imao je takvu svežinu kao da je bio učinjen prvi put. Tako je u 'Ilijadi'. Kada čovjek čita o junaku koji zateže luk ili podiže štit, čini mu se kao da taj čin pokriva djevičanska rosa prvog jutra na svijetu. Ono iskonsko u ljudskom rodu uvijek će biti neodoljivo lijepo“...

• • •

O Njegošu, naravno! „Njegova ga je sudbina veoma izmučila. Nije bilo lako biti božanski lijep div, s miltonovskim poetskim genijem i nekom vrstom svetačke blagosti, i istovremeno predvoditi narod plemenitih divljaka prisiljenih da se varvarski otimaju za svaku mrvicu civilizacije“... Nakon Rebekine smrti, zapisivano je i ovo: „Što je za **Hemingwayja** značila Španija, to je za Rebeku Vest bila Jugoslavija“. A negdje pred kraj „Crnog jagnjeta, sivog sokola“, već znate: u tom srcu, na najskrovitijem i najdrhtavijem mjestu, bila je Crna Gora. ■

Jedno od modernih izdanja knjige „Crno jagnje i sivi soko“

PHOEBE BRIDGERS

LOST WEEKEND

Kakav iskorak: mnogo hrabrije, očiđenije, zvučno i tematski raskošnije od „Punisher“ (2020), albuma koji je zacementirao status Fibi Bridžers i kao važne autorke i kao blistave pop zvijezde... „Lost Weekend“ je odraz sazrijevanja,

koliko to za jednu mladu osobu šest godina mogu biti.

Nakon silnih Gremija, pa emocionalnih požara i raskinute vjeridbe sa velikom glumačkom zvijezdom Polom Meskalom, pa i velikog uspjeha Boygenius supergrupe sa Džulijen Barker i Lusi Dakus - Fibi je svoja na svome. Savršeno utemeljena: u svojim ljubavima, gubicima, raskidima, uvjerenjima. Osobe koja se ne plaši da muzički eksperimentiše a ono najličnije ogoli - a da u bilo kom momentu ne zvuči degutantno i prazno.

I već početak „The Outside“ pokazuje da Bridgers ne želi samo da ponovi „Punisher“. Glas joj je provučen kroz *sci-fi vocoder*, pjesma je isprekidana divnim i rječitim tišinama... A atmosfera hvata sve poglede u plafon najintimnijeg ličnog kutka. A onda stiže singl i instant-hitčina „Lost Boys“, znatno neposrednija i himničnija, kao podsjetnik

da cura iz Pasadene ipak zna kako da napiše pjesmu koja vas hvata za kragnu!

Najveće iznenađenje je „Bobby“, vjerovatno najživlja i najbučnija koju je do sada snimila. *Shoegaze* gitare Džastina Broudrika (Jesu) i Majka Kinsele (American Football) pretvaraju „običnu“ ljubavnu pjesmu u nešto između romantične vožnje i emocionalnog sudara... Da bi „The Governor's Waltz“, kao suprotnost, mračnija i otrovnija, funkcionisala sjajno u paru. A „Still Standing“ pokazala koliko Fibi može biti snažna, upravo onda kada ne pokušava da bude velika. I onda, kao da sve to nije dovoljno, „Lost Weekend“ je i album sa glasom njenog pokojnog oca. Taj detalj mogao je lako da sklizne u patetiku, ali Bridgers ga koristi kao dio šireg kolaža uspomena, malog djetinjeg stida, ali i pomirenja sa stvarima koje se ne mogu popraviti. U tome je i najveća vrijednost albuma, da nikako ne nudi katarzu po narudžbi. Jer više liči na procesuiranje života, dok se život i dalje događa. Pa „Lost Weekend“ nikako i nije „Punisher 2“, niti to pokušava da bude. Jer Bridžers je sa 32 godine dovoljno sigurna u sebe, da pusti pjesme da lutaju. Ako je prvi dio njene karijere bio potraga za savršenom rečenicom koja će vas „uništiti“... Ovdje je pjesnikinja pronašla način da vas istovremeno i uništi i miluje i zabavi. I uvijek znate da je to i recept, kojim je sebe spašavala.

S. S.

★★★★★

THE MOUNTAIN GOATS

DAYS

Neko bi rekao - kriza srednjih godina. Slavni kalifornijski indi-folker Džon Darnijel je u 60. godini za svoj veliki bend The Mountain Gaots spakovao ploču posvećenu... grandžu i slavnim grandžerima.

Što da ne, umjesto kupovine nabudženog motora - jedan intimni razgovor o pop-kulturi. Ali, i sa debelim pokrićem; jer upravo je prolaznost ona ključna tema albuma „Days“. Šta za nama ostaje i koliko taj trag i legat traje i koliko uopšte izgleda, spram onog što bismo mi željeli ili planirali.

Daleko od toga da je sve to servirano pretenzino. Naprotiv, i sama ideja za ploču nastala je iz vica, da nakon darkerima posvećene „Goths“ (2017) bude spakovano nešto ovako. I da, šta god mislili ili očekivali - ovdje nema grandžerske muzike. Samo priče o grandž i ikonama - do kraja dosljedno u folkerskom ruhu. „Song for Layne Staley“, je elegija koja odmah

postavlja ton: da ploča „Days“ nikako nije nostalgичna razglednica iz vremena kada je sve navodno bilo bolje. Već pokušaj da se shvati - zašto nam je uopšte toliko stalo, do stvari koje su odavno prošle. Darnijel je, kao i obično, fasciniran marginalcima, zaboravljenim zvijezdama - samo što se sada među njima nalaze i vječni pobjednici, titani jedne rok ere... i poneki čudak. „Charlie Sheen Reaches Out to the Feds“ je već otkaćena priča:

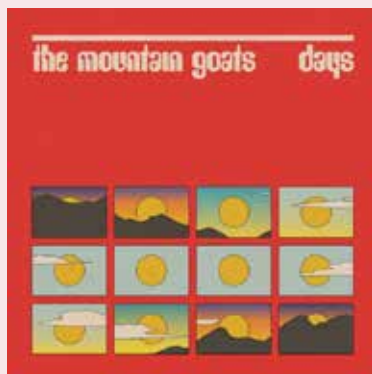
Čarli Šin tu kontaktira FBI jer je horor-film shvatio kao stvarni zločin pred kamerama... I zvuči toliko nevjerovatno, da je upravo zato savršena The Mountain Goats materija. „Annie Haslam Imperial Phase“ zatim od zaboravljene epizode muzičke istorije

pravi malu himničnu posvetu upornosti...

Najbolje je to što „Days“ nikada ne pokušava da temu učini ozbiljnom. Naslovna pjesma pita koliko su zapravo kratki dani, ali umjesto velikog filozofskog monologa nudi niz malih, gotovo banalnih zadovoljstava: mačke na suncu, slatkiš popodne, stare knjige, muziku koja udara iz zvučnika... Darnijel govori da vrijeme prolazi - ali, samo da bi pružio sasvim dobar razlog da pojedemo sladoled. U drugoj polovini albuma „Going to Fennario“ i „Crying on Eddie Nash's Grave“ pokazuju koliko su The Mountain Goats veterani sigurni u svoju sposobnost da neobične priče pretvore u uvjerljive pjesme. A „Hidden Majesty of Later Venom Albums“ ? Dokaz da je Džon uvijek znao da pronađe poeziju tamo gdje je drugi ne bi ni tražili. Na kraju - samo album čovjeka koji više ne pokušava da pobjegne od vremena; nego da ga pažljivo razgleda i upije, prije nego što nestane. Sasvim simpatično, još spram mladalačke muzičke fascinacije prije tri i po decenije...

S. S.

★★★★★

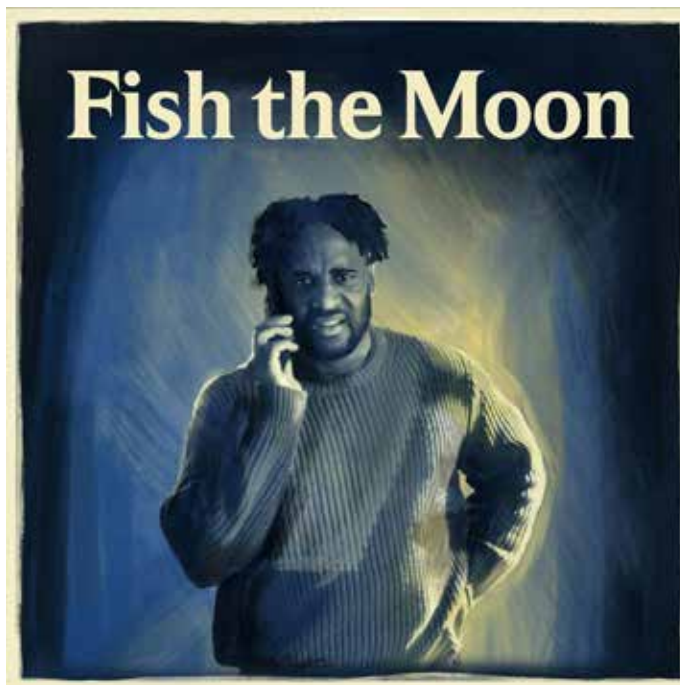
London će tokom predstojećeg vikenda opet odigrati ulogu domaćina „Kino London Short Film“ festivala, koji se tokom posljednjih sedam godina izgradio u jednu od najznačajnijih platformi za promociju novih i nezavisnih filmskih autora.

Ovogodišnje izdanje donosi čak 121 selekciju i dvije premijere filmova kao dio „Original“ sekcije, potvrđujući reputaciju festivala kao mjesta na kojem publika može otkriti autentične i originalne glasove savremenog kratkog filma.

Za razliku od velikih komercijalnih festivala koji često privlače pažnju zvučnim imenima, „Kino“ fokus stavlja na autore u usponu, pružajući prostor pričama koje tek traže put do šire publike. Upravo zbog toga ovakvi manji festivali imaju neprocjenjivu vrijednost kao laboratorija novih ideja, mjesta susreta stvaralaca i publike, te odskočne daske za buduće profesionalne karijere.

Program festivala pažljivo je strukturiran kroz niz tematskih sekcija koje reflektuju raznovrsnost savremenog društva i filmskog izraza. Jedna od najpopularnijih sigurno će biti sekcija „Pulp“ koja okuplja autore inspirisane mračnijim i stilizovanim narativima. I to podsjećajući na energiju filmova **Kventina Tarantina** ili braće **Koen**, istražujući nasilje, moralne dileme i tamnije strane ljudskog iskustva, ali često uz dozu crnog humora i žanrovske zaigranosti. Takođe, popularni filmovi u sekciji „The many faces of modern masculinity“, koji kroz različite perspektive ispituju šta znači biti muškarac u savremenom društvu, bave se pitanjima identiteta, odgovornosti, toksičnih obrazaca ponašanja... ali i pozitivnih muških uzora, nudeći složen i nijansiran pogled na „muškost“ današnjice. Društveno-angažovane teme dolaze do izražaja u programu „I didn't ask for this“ gdje su u centru pitanja pristanka, prisile, opsesije i narušavanja ličnih granica - sekcija koja na koncizan način pokazuje kako kratki film može otvoriti prostor za razgovor o kompleksnim i osjetljivim društvenim

KRATKE FORME, VELIKE PRIČE

Najava svjetske premijere filma o piscu i cenzoru režiserke Medi Daj

Plakat jedne od znakovitih sekcija festivala

Manji festivali poput „Kino London Short Film“ imaju neprocjenjivu vrijednost kao laboratorija novih ideja, mjesta susreta stvaralaca i publike, te odskočne daske za buduće profesionalne karijere

pitanjima. A tu je i sekcija „Is this where i belong?“ koja predstavlja posebnu humanističku dimenziju i okuplja priče o migrantima, izbjeglicama, putnicima i beskućnicima.

Jedan od noviteta festivala je i program „Kino kills“, posvećen hororu, koji okuplja autore koji istražuju područja „body“ horora, priče o serijskim ubicama i natprirodnim fenomenima. Sigurno je da ljubitelji filma neće zaobići ni sekciju „Dystopian present“ čiji je fokus izazov savremenog svijeta - od digitalne zavisnosti i govora mržnje na internetu, do virusa i rasnih podjela, i klimatske krize. Autori ovih filmova iskoristili su i dramu i humor kako bi preispitali da li je današnja stvarnost već postala svojevrsna distopija. A nezabolizna je i sekcija „She shoots“ sa odabranom kolekcijom kratkih filmova koje su režirale žene, od kojih svaka na ekran donosi prepoznatljiv kreativni glas kroz smjelo i snažno pripovijedanje.

Među filmovima koji će privući posebnu pažnju izdvajaju se dvije svjetske premijere - „Fish the Moon“ autorke **Medi Daj**, priča o piscu kojeg neprestano zove cenzor kojeg mu je dodijelila vlada, pri čemu između njih nastaje neobična emocionalna povezanost. Drugi značajan naslov je „Sins of the Flesh“, horor-komedija o mladoj nevjesti koju opsjeda demon, nakon čega misteriozni sveštenik pokušava izvršiti egzorcizam, krijući vlastite tajne, u režiji **Maksa Vorda**.

Leila MURSELJEVIĆ

MOVE

m:tel

Tvoj privatni bioskop.

Probaj MOVE
10 dana besplatno!
Skeniraj QR kod.

PREKO
250 TV
KANALA

DO
7 DANA
UNAZAD

NA
SVIM
EKRANIMA